

3312

సామెతలు

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

ప్రచురణకు సంపాదకులు : విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 17

రాజమహేంద్రవరము 16-2-1994, 1-3-1994

సంచికలు 34, 35

— ఈ సంచికలో రచయితలు —

1991

4-3-94

- 1) డా॥ కో॥ జయశీరాజు
- 2) శ్రీ జయలక్ష్మి బి॥ జయమహేశ్వరి శర్మ
- 3) డా॥ భానుప్రసాద్
- 4) డా॥ ఎస్.సిం॥ భాస్
- 5) శ్రీ దేవరకొండ వెంకటరావు
- 6) శ్రీ కామేశ్వరి శర్మ
- 7) డా॥ వివేకానంద ప్రసాదరావు
- 8) శ్రీ మల్లికార్జున శర్మ
- 9) శ్రీ M. శ్రీ
- 10) శ్రీ సీతపాటి బాబు శర్మ

1992

4-3-94

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రు. 20-00

6 మాసములకు రు. 12-00

విడి ప్రతి రు. 2-00

— సకాలంలో చందా పంపి సహకరించండి —

స మా లో చ న

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంచాదకులు : విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

తెలుగు సాహిత్యం

దళిత జనోద్ధరణ - సంస్కరణ దృక్పథం

డా॥ జయజీవికరాజు ఎం.ఎ.. పి.హెచ్.డి

ప్రాచీన భారతీయ సామాజికవ్యవస్థ వర్ణవ్యవస్థపై ఆధారపడి ఉండేది ఈ వ్యవస్థ ప్రారంభములో వివిధ వ్యక్తుల మధ్య వివిధాలైన పనుల విభజనం ఏర్పడినప్పటికిని కాలక్రమంలో వాడుక వర్ణవ్యవస్థ కర్మ పద్ధతానికి జన్మ సిద్ధమై సమాజం యొక్క మునుగదకు జ్వలింపడక ముందే మానవ ప్రవృత్తులలోని నైజం కాండంగా వర్ణ సాంకర్య మేర్పడి వివిధ వర్ణాలేర్పడ్డాయి. ఇట్లే ర్పడిన వర్ణాలవారికి, పై వర్ణాల వారికి సామాజిక విభవంలో, ఆచార వ్యవహారాలలో భేదాలేర్పడి, వారిమధ్య అంతరాలు పెరిగాయి. ఈ అంతరాల కారణంగానే విద్యా, వైజ్ఞానిక ఆర్థిక రంగాలలో ప్రగతి అగ్ర వర్ణాల వారికే చెందడంతో ప్రజలంగా తక్కిన వర్ణాలవారు దళితులైరి. వీరికి సమాజం

లో పేదరికంగా ప్రవర్తించే పరిస్థితి కూడ కొరవడింది. కొన్ని వర్ణాలవారు ఆర్థిక దిలం. రెడ్డితో, వెండు జాతుల ఆధికార దిలంతో పై వర్ణాలవారి కూటమిలోనికి ఎగత్రాక గల్గిననూ తక్కిన వాచానగా ఆర్థికంగా వెనుకబడినవారు సమాజంలో చిన్నచూపుకు గురయ్యారు. దీని వల్ల సమాజంలోని పరివర్తనాల మధ్య సామరస్యం, సమగ్రత లోపించి దిలం తులదె రాజ్యం అనే రీతిగా తయారయింది. ఇట్టిస్థితిలో కొందరు మహనీయులు మానవతా దృక్పథంతో సంఘ సంస్కరణాని కుద్యమించారు.

18 వ శతాబ్దంలో వంగదేశమున రాజారామమోహన రాయలు మానవోద్యమాన్ని మహోదృష్టికి తీసుకెళ్ళాడు. ఈ ఉద్యమ ద్వజాన్ని తెలుగునాట మొట్టమొదట 19 వ శతాబ్ది చివరి భాగం

లో వీరేశలింగం పంతులుగారందుకొన్నారు. వీరు సంఘసంస్కరణ కార్యాలు నిర్వహించుచున్న కాలంలోనే వర్ణవ్యవస్థాని రసనము, సంఘ వ్యవస్థా విరసనములు ప్రారంభమయ్యాయి. సంఘవ్యవస్థలో వర్ణవ్యవస్థ ఒక ప్రవానాంగం. కొందరు సంఘ వ్యవస్థను నిరసింపగా, మరికొందరు వర్ణవ్యవస్థను విరసించారు. ఈ రెండినూ మానవోద్యమ లక్షణాలే మానవోద్యమ రెండవతరంలో గాంధీజీ నవోదయ సిద్ధాంతాలు దహుక ప్రచారాన్ని పొందాయి. ఇదే గాంధీయదృక్పథంగా చూపొందింది ఈ రెండింటివి దృష్టిలో పెట్టుకొని (మానవోద్యమ, గాంధీయదృక్పథం) అంధ్రకవి వకంసుల సంఘవ్యవస్థను, వర్ణవిభేదాలకు ఎదురు తిరిగి తమ తమ కవిత్వాలచే సమాజాన్ని ప్రభావితం చేశారు.

ప్రస్తుతాశంలో వర్ణవృత్తానికే నరన
నం చేస్తూచిత జనోద్ధివడకై సాహిత్యా
న్ని సాధనంగా చేసుకొన్న వారినిగూర్చి
ప్రస్తావించ వలసి ఉంది. ఇందు ముఖ్య
ముగా పేర్కొనదగినవారు గురజాడ,
జాషుని, ఉన్నవ, పింగళి, కాటూరి,
కొండూరువీరరామచార్యులు మున్నగు
వారు. వీరి రచనల నుండి చిత్ర జనో
ద్ధరణకై వీరు చేసిన కృషిని పరిశీలించ
వలసి ఉంది.

ప్రాచీన భారతీయ సంప్రదాయంలో
దిగవల్సన్నించినంతో కుల ప్రసక్తిలేద
న్నది స్పష్టమే. భారతంలోని భర్మ
వ్యాధిని చిత్ర, రామానుజుల వైష్ణవ
మత ప్రచారంలోని సంఘటనలు పల్నా
టి చాపూరు, వాల్మీకికి బసవపురాణం
లోని శివభక్తుల చరిత్రలందుకు నిదర్శ
నాలు. కాని వర్ణవృత్తనను సాంఘిక
చైతన్య దృష్టితో విరసించారు. 19వ
శతాబ్దంలోనే జరిగింది. నవ్యకవులు వర్ణ
వ్యవస్థకు ఎదురు తిరిగి తన కావ్యాల
రూపంలో ఉద్యమించారు.

గురజాడ వారి కాలంలో దేశభక్తి
ఎంతపాలో సంస్కరణాభిలాష కూడ
అంతేపాటు. వారు సామాజిక సంస్కర
ణంలో భాగంగా వర్ణవ్యవస్థను కూడ
విరసించారు. కులవర్ణాన్ని గుణమున్న
అనే తన అభిప్రాయాని కనుగొనగా
'మారిత'ను కావ్యనామకంగా స్వీకరించి
"లవణరాజకం" అను అంధకావ్యాన్ని
రచించారు. ఇటువంటి కావ్యవస్తువును

స్వీకరించుట అంద్ర సాహిత్యానికి అదే
మొదలు. హరిజనులపై తన కన్న
దృష్టి నీ విధంగా వ్యక్తి పడిచారు.

‘మరిన దేహాల మాల రనుచును
మరిన చిత్తుల కడిక కులముల
నెలవొసంగిన వర్ణధర్మమ దిక్క
దక్కిందే’

“మంచి చెడ్డలు మనుజులందున
ఎంచి చూడగ రెండెరుములు
మంచి యన్నది మాలయైతే
మాలనే అగుదున”

వర్ణ భేదం కులాన్నిబట్టి గాక గుణా
న్ని బట్టి ఉండవలెనని ప్రతిపాదించి
ప్రాచీన వర్ణవ్యవస్థను మొట్ట మొత్తం
సారిగా తిరస్కరించినవారీయనే. నాటి హరి
జన సమాఖ్యకు, అప్పు శ్వశా సమస్యకు
కావ్యరూపురంగులించిపీరే, గాంధీజీహరి
జనోద్యమాన్ని ప్రారంభించక ముందే
గురజాడవారి ఈ ప్రయత్నాన్ని గమనిం
చవలసి ఉంది

జాషునిగారు వర్ణ వ్యవస్థను సంత
కుంలో జరుగుతున్న అన్యాయాలను
విమర్శిస్తూ కడజాల వాని తరమీద పులి
మీన దురదను గగన గుగ కూడ కడిగి
కరుణించ లేదని తన “గచ్చిలం”
కావ్యంలో ఆశ్చర్యించారు సామాజిక
వ్యవస్థలోని హెచ్చుతగ్గులకు మూలం
అర్చిత వ్యవస్థేనని గ్రహించి, గచ్చిలం
వారి అర్చిత స్థితికి ఆయువు పట్టు కడజాల

వారికన్నజేనని కావారికి జరుగుతున్న
అన్యాయాలను ఎట్టించుకొనే వాడే లేదని
వారు బాధపడిరి.

‘హరిజన్ల కులము లేనివారు
సత్యరమ పండి పులకింప నల

యించు

వాడు చెప్పుటగొట్టి ప్రపంచమునకు
లోకనముఁ బెట్టువానికి నమస్కరితేదు’

నాతన వర్ణ భేదపుల విడికినపాలు
పేదకు (అంటరానివానికి) అభిషేచి,
అతని గారిసోపానే కట్టబడిగల
పైకొడిపి బంగరాజు కులం బసవకొట్టిని
వర్ణవ్యవస్థను తిరస్కరించారు. వర్ణవ్యవస్థ
ఎలన సమాజంలో కడజాలి వారికిరిగిన
దృఢికి వీరి గచ్చిలం దర్పణం
వెంటిది

తరువాత పేర్కొన దగినవారుఉన్నవ
ల, జాషుని, యశుగారు. వీరి ‘మాలపల్లి’
నామల సమకాలీన సామాజిక అర్థం
వర్ణవ్యవస్థ నాటి సమాజంలో వర్ణాశ్రమ
ధర్మాలు, సాంఘికచార వ్యవస్థలు, మత
విశ్వాసాలు మొదలగున్న వ్యవస్థలు
కిదిలాపై పునర్నిర్మాణాన్ని పేక్షించు
చున్న సందర్భంలో ప్రతిబింబ వారు
“మాలపల్లి” నవలద్వారా సమాజసంస్కర
ణానికి సంకల్పించి నవజీవన నిర్మా
ణానికి సోపాన్ని కట్టారు. సాంఘిక సం
స్కరణానికి ఒక మాలపల్లిను కార్య
క్షేత్రంగా స్వీకరించి, అందరి హరిజను
లనే ఆశ్చర్యరణ కుద్యమింప జేసి హరి

జనోద్ధరణ విధానాన్ని సోదాహరణంగా
ఓరూపించిన నవల ఇది. వాస్తవికత
ప్రదానకారణం అర్థిక పరిస్థితి అనేవాస్తవ
వాన్ని గ్రహించి దానిని మెరుగుపరచ
టానికి జరిపిన ప్రయత్నమే ఈ నవలా
రచనలోని ముఖ్యోద్దేశ్యం. సంఘం
యొక్క సర్వతోముఖవికాసమే ఆజాతి
వికాసంగా. దేశవికాసంగా భావించాల్సి
ఉంటుందని ఉన్నవారభిప్రాయాన్ని
గానవలా ప్రాథమికంగా మూలదాని
అయిన రామదాసు జొన్నపైరు పంక
జూస్తూ, ఇవ్వేళ యెండ చట పటలాడు
తున్నది. ఈ పెద్దకి సగం కంకి గింజ
పోసుకుంటుంది. వెళ్ళక చిక్కిన బామా
బోడూ గూడా పండితేనే గాని పోలివుం
డదు. ముందు ఎక్కిపచ్చిన యే పది
కర్రలో పండితే యేమి ప్రయోజనం
అందరూ బాగుండేనే బాగు అన్నమాట
ల్లో వ్యర్థమౌతుంది. అట్టి మార్గా
లను గూర్చి అజ్ఞానాదాయం అభివ్రా
యం కథనాయకడైన సంగడి అలాగ
వాండ్లకు అన్నం దొరికేమాట్లాం ముప్పిడి,
సాంఘిక హక్కులు ఇచ్చినా ప్రయోజన
కారులుగావు అవి నిలుపుకునే శక్తి
కూడా వారి కుండదు అన్న వాళ్ళలో
స్పష్టమౌతుంది. రేపం హరిజనులకు
దేవాలయ ప్రవేశాన్ని కల్పించడంవల్ల
నో, సహపంక్తి బోజనాలు చేయడం
వల్లనో, వారి ఆర్థికస్థితి బాగుపడిదు.
కాబట్టి అవి హరిజనోద్ధరణకు నిజమైన
సాధనాలు కావు. అన్న సత్యాన్ని
గ్రహించిన ఉన్నవ వారు కథామావంగా
పంచముల అర్థిస్థితి బాగుపడే సాధనా
లను ప్రదర్శించడమే ఈ నవలకు లక్ష్యం

గా పెట్టుకొన్నారు. తద్వారా సాంఘిక
సంస్కరణ జరగాలని వారి అభిప్రాయం.

తరువాత పేర్కొనవలసిన వారు
కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారు నీరి
'గుడిగంటలు' ఐందరావ్యం హరిజనుల
ముత్త కంఠముల నుండి వెలువడిన
వేదాన్తాలకు శ్చరూపం. ఇందు కవి
హరిజనుల పక్షం దైవాన్ని ప్రశ్నిం
చును. ఏ బూరలు ఆవులను గాచి ధీర
ములు పిడికి మీకిర్పించుచూ, తాను సం
దించిన దాన్యాన్ని నీ గరిసెలలో నిం
పుచూ ముప్పొద్దున విన్నర్పించునో అట్టి
వానికి మోము చూపవేమని వేంకటేశు
నికి విన్నవించును. హరిజనుల దైవ
భక్తి నీ పదంగా పేర్కొన్నారు.

'తిన్నాచో వస్తులేయున్నాచో,

ముప్పొద్దు

గుండెదెట్టును నీకు గడుపునిండ
కదైవో మైగొచి పెదైవో దువ్వలు
పలదెచ్చి నీకిచ్చుఁ దలకు మొలకు
నీరాదెనో చూళిపారాదెనో, మగంచి
నీరమ్ములార్చునో రేపుమాపు
ఎండెనో తలసెనో, ఎండవానలుసోక
కుండ నీకిడు గుట్టుగోపురములు
నేడుకామిగదా యితండుడిగమ్ము
సజవుఁ బొకనాఁడుఁ గోరిక దెలియ
వడుగుఁ

వడుగు వచ్చిన గుడి చూరి గడియ దై చి
టారుచుంటివి కొండెక్కి గొప్పచొరవు.
అపి నాటి సాంఘిక సమస్య యగు

అన్యశ్రమ కార్యవస్తువుగా పీకరించి
వీరు హరిజనోద్ధరణకు చేయూత
నిచ్చారు.

ఇట్లే ఏ-గలి కాటూర్లు రచించిన
'సౌందరనందము' కూడ గాంధీయ
దృక్పథంతో సంఘ సంస్కరణాన్ని
ద్వనింప జేసిన కావ్యం. ఇది స్థూల
దృష్టికి ప్రజలు కావ్యంవలె కన్పించినా
అంతరముగా దీనజనోద్ధరణ మిందు
ధ్వనిస్తుంది. ఉపదేశమనే ప్రకటనలో.

“నకనక లాగు పొట్టుకు నింక గంజియే
నొదమని నిరుపేద యమ్మలికయు
పేకి యెత్తిన మందు మాకు పథ్యము
పాన

మరయు వారలు లేనియనద మూలు
అత్తజర్జరి తాంగులై రణ జోడిచి
క్కజీ యేడ్చువారి యాహుతివమ్ము
పతివియోగం దేక సుత వియోగముజత
యై పొకు నిరాశుర్యురారి కూడు

అట్టి సంస్కారగు వికలాంగులెల్ల
నలుపు గగ్గో నేకమై జగతి. శోక
భీకర మహాంబు నిధియౌచు, విరతి లేక
యవలు చుండగఁ జెవిఁ మాలువా
బుమార .”

“అకలి నెకతుఁగాయమున
మాంసాదులు

హరియించిపోవ శల్యములు మిగిలి
పొలునెత్తి పాలి, కన్నులగుంటలేర్పడి,
బోరయెండగ, బొజ్జబూరటిల్లఁ

బుడకకాకుల తోడ నడయాడు చల్లనఁ
బెరటిలోనికి నేగి బిడ్డిఁడవట
మంటి పెళ్ళలు దినుచుంట గడ్గొనియును
వందని వారింప వాకురాక

కుత్తుకన్ నల్లపూసయుఁ, గుండలోన
వడ్లగింజయుఁ, గనుల బాష్పములు లేక
కడుపు చుమ్ములు చుట్టఁగా నడచుచున్న
తల్లలం గంచవో నీవు తమ్ము గుట్టు

ఈ పద్యంలో సంఘంలోని దీనుల
యెడ కాదుజ్యాన్ని చూపి వారి సువర్ణం
చదానికి ప్రయత్నించాననే ఉపదేశం
చేయబడింది. ఇట్లే సుందరీనందులు
నన్యసించిన వివిధ ఒక గుడిసెలోని
పేదరాలు ప్రసవించి ప్రియతమ వీధగా
అ శిశువును ప్రేమతో సుందరీ నందులు
స్వీకరించినట్లుగ సహదర్శనరహిత'ను
ప్రకరణంలో చిత్రించబడింది. దీనిపై
గాంధీయ దృక్పథం యొక్క ప్రభావం
కలనవి చెప్పవచ్చు. సమాజంలో ఉపే
క్షించబడిన సోదరులయెడ సుహృద్భావం
కల్గియుండాలనేదే ఇందలి సందేశం.

వెంకట పార్వతీశ్వర కవులు 'పంచ
మాధి వందనము'లో

'మమత తప్పిన యాతడు మారిగాక
మాట తప్పిన యాతడు మారిగాక
అన్నెమునుఁ బున్నె మెలుగు

యట్టిమారి
మాయోఁ దేవుమెడఁ బూజమాణగాక -
అవి అసస్పృశ్యతా వినారణకై గళమెత్త
రు. బ్రహ్మభట్ల పట్టాభిర్యుగారు

"లలు మారిలా! భరత మాతృగళవ
చిరత్న రత్ననం
లాలిత మారి! లాండ్ర మహిళా కచ
కల్పిత నవ్యమల్లకా
మారి, లసార్య వంతతి విమాన
శిరోగ్రం సత్పతాకి వీ
మారిలుగాని! పట్టి కనుమారిపు
మారిలుగారు కాఁలన్"

అవి పంచమోద్ధరణకై గళమెత్తారు
పురిపందా అప్పలస్వామిగారు.

"గుడిలోన దైవమా ఆలింప వోయి
గుడిలోని దయ్య చూపైకి రావోయి
వీ పాద పూజకై వెదికి తెచ్చిన పూలు
వీ పాద సేవకై నింపి తెచ్చిన పీళ్లు
వనికి రావంటారు మైల వదెనంటారు
మారిమెట్టివ నేల మారి ముట్టిన పీరు
మారి పాడిన పాట మారిలాడిన మాట
మైంవదెనంటారు వనికిరాదంటారు"

అవి మారిలకున్న భక్తి తాత్పర్యాలను,
వానికి సమాజం చేసిన విరోధాలన్నీ
చిత్రించారు.

మానవత్వం ప్రధాన లక్ష్యంగా సం
ఘ సంస్కరణాన్ని సాహిత్య పరం
భానే గాక వైయక్తిక కార్యకర్త ద్వారా
చేయబావినట్టి కళాప్రపూరుడు క్రై కొం
డూరు వీరరాఘవాచార్యులుగారు "మా
జంలోని కుల మతాచార సంచలనభారతీ న
అనేకదెలుగులను ఎత్తిపూట 'మిత్ర
సాహస్ర' అను ఒక శతక సంకలనాన్ని
రచించారు. వీరు భారతీయమైన ఆధ్యా

త్మికతత్వాన్ని సమర్థిస్తూనే ప్రగతి నిరో
ధకాలైన. మతపరమైన, వర్ణపరమైన
దురాచారాలను నిరసించారు.

'తోసి వేయదొసఁగె తొంటి

యాచారముల్

క్రొత్తపుంత మేలు గూడ్చుచుడు-
తాత దిన్న బొచ్చె తర

తరాయింతుమా !

విశ్వహిత చరిత్ర, వినరమిత్ర!"

అవి గుణములేని ఆచారమునే పట్టుకొని
ప్రేలాడేకంటే మేలైన క్రొత్తమార్గం
తొక్కింది. తప్పుకాదని అపరాధము
వర్తారు. కూడు గుడ్డ కొంప లేక ఆలము
టించే వారి పట్టించుకోకుండా చేపుని
గుడ్డు పట్టేవారి ప్రయత్నాన్ని ఎండ
గట్టారు.

కుల విభేదముల పేర చీలియున్న
ఈ జాతిభేదభావం మరచి విశ్వజను
లొక్కటనెడి భావ కు వచ్చినపుడే సవ
యుగోదయం కలుగుతుందని వీరు వదో
దించారు

కుల విభేద మెప్పుడు కూలునో;

ఈజాతి

భేదవాద మెప్పుడు ప్రిడిలి విశ్వ

జనము లొక్కటనెడి జ్ఞానంబు

కలుగునో

నవయుగోదయంబు నాడె మిత్ర!"

అంటారు.

దేశసౌభాగాన్ని తీర్చడంలో పంచములు కూడ సమర్థులే, కాని వారు అగ్రజాతి వారి అడుగులకు నలిగి తెలివి తప్పినారు.

అగ్రజాతివారి అడుగుల తొక్కిళ్లు నలిగి తెలివి తప్పినారుగాక

దేశ భాగ్య గరిమ తీర్చి డిద్దిగతరెః
విశ్వహిత చరిత్ర, వినర, మిత్ర :

అన్యజాతి వారి అంజలింబెడి వాడు
స్వజాతి వానిని స్వీకరింప వెనుకట
పూర్వత్వం తదా :

అన్యజాతి గురుత కంజరించెడు
వాడు

స్వీయజాతి వాని శిష్యుని గను
స్వీకరింప వెనుకట, చిత్ర మీమూర్తత,
విశ్వహిత చరిత్ర, వినర, మిత్ర :

అని పంచములను దర్శించుట జాతీయతలో నొకభాగమేనని పేర్కొన్నారు. వీరు పంచముల విషయంలో నేకాక మోహనాంగి నవలలో బిపిని సంప్రదాయాన్ని, లేపాక్షి నవలలో వేశ్యావృత్తిని నిరసించారు ఇదే సమాజంలో అన్యంగా జీవితం గడుపుటన్న, తగిన పరణం లేని క్షోభకావదులను గూర్చి గ్రంథాలలో పేర్కొనుటయే కాక స్వయంగా శిల్పకళాపరిషత్తు స్థాపించి కళారాధనతోపాటు కళాకారులను కూడ సేవించిన మహనీయుడు.

ఈవిధంగా వరుసగా కవులు సంఘ సంస్కరణవాదీలాషతో హరిజనోద్ధరణ ప్రవానరక్ష్యంగా తమ తమ కవిత్వాలను వెలయించిన వారున్నారు. ఇది సమాజం పట్ల వారు వహించిన భావ్యతకు నిదర్శనం. దృష్టప్రకారమున కవి సమాజంలో తానొకడై వర్తమానంలోంచి భవిష్యత్తును దర్శించగల ఋషికుల్యుడై నడుస్తున్న సమాజం కంటే ఒక అడుగు ముందు తరాన్ని తన కవిత్వంలో చూపించ గలిగిన నేర్పు కలవాడగు చున్నాడు. సాహిత్యం యొక్క పరమ ప్రయోజనం ఆనందమే ఆయినా కేవలం ఆనందం కొరకే కలం పట్టినవారు కవుల చరిత్రలో తక్కువ. ప్రతికళా తన కళా రూపాన్ని పోషించుకుంటూ తద్వారా సమాజానికి ఆనందాన్ని కలుగజేస్తూనే ఒక సందేశాన్ని పుడం జాతీయ కళలలోని ఆంతర్యం. అందునా కవిత్వకళ సమాజంపై ఎక్కువ ప్రభావాన్ని చూపించగల శక్తి కలిగి కాలిట్టి అతి ప్రాచీన కాలం నుండి నేటివరకు సామాజికంగా రావలసిన మార్పుకొరకై కవిత్వాన్నే ఒక సాధనంగా, ప్రదానసాధనంగా ఎంచుకోవడం జరిగింది. సామాజికంగా వచ్చిన అనేక ఉద్వేగాలకు నేపథ్యంగా అనేక పితౄతాదానా ఆపదాంతాలు ప్రకటితమై ప్రజల గుండెల్లోకి చొచ్చుకెళ్ళే కవిత్వాద్వారానే అందుకు మన స్వాతంత్ర్యోద్యమమే ప్రత్యక్ష నిదర్శనం. కందుకూరి వారు వదిలిన సంస్కరణోద్యమం కూడ ఇట్టిదే. ఈ విధంగా పరిశీలిస్తే కవి సమాజ ప్రగతికి ప్రధానపాత్ర వహిస్తు

న్నాడని చెప్పవచ్చు. అందుకే కవికి సిన్సియారిటీ కావాలంటున్నారు తిలక్ గారు సిన్సియారిటీ కవితా సూధరికి సీమంతంలాటిదని కూడ వ్రాశుచున్నారు. అటువంటి కవి మాటలే సమాజాన్ని ఎక్కువ ప్రభావితం చేయగలవు. నేటి సమాజంలో కవికి ఈ సిన్సియారిటీ, కమిట్మెంట్లు లేక పోవడంచేతనే సమాజానికి నేతృత్వం వహించలేక పోతున్నదేమో వనిపిస్తుంది.

1. ఆధునికాంధ్ర కవిత్వం సంప్రదాయములు, ప్రయోగములు.
2. గురజాడ ముత్యాల నరాయణ
3. మాలవల్లి
4. మాలవల్లి నవలపై ప్రభుత్వనిషేధాలు
5. గద్దీలము
6. గుడిగంటలు
7. సౌందర్యనందము
8. మిత్రసాహస్ర
9. ఆమృతం కుడిసిన రాత్రి

.....

* * *

డా॥ యమ్. సుబ్రహ్మణ్యం

ఎం. ఎ. పి. హెచ్. సి.

లెక్చరర్ ఇన్ తెలుగు

యస్. ఆర్. కాలేజీ

భీమవరం.

సాహితీ హిమవన గమన - శ్రీ విశ్వనాథ

— శ్రీ ఆయలాక్షర్యుల సమావేశాశ్వర శర్మ

ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యములో అతి విశిష్టముగా గోచరించే ఏకైక వ్యక్తి శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. తన అనంతమైన ప్రవృత్తిపాటవంతో చాలాపు ఆరు దశాబ్దాలదాటు అంధకరవితా సామ్రాజ్యాన్ని అవిచ్ఛిన్నంగా పరిపాలించిన కవి సామ్రాజ్యము విశ్వనాథగారు. ప్రాచీన

... నన్నింటిని చేపట్టమే గాకుండా కట్టిండ్లా పరిపం తము, రసపంతుడు చేసిన ప్రతిభాసంపన్నులు వారు. వారి వాఙ్మయసేవ బహు విస్తృతమైనది. కథానిక మొదలకొని నవల వరకు గీతక మొదలకొని మహా కావ్యం వరకు వారి కలత యురి ప్రవహించినది. నాటికలు, విమర్శలు, పీఠికలు ఇత్యాదిగా శాబ్దిక గ్రంథములను సంస్కృతాంధ్రముల రచించి ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విజ్ఞానాన్ని బాపాసనంబట్టిన అపర అగ్రస్తులు వారు. భారతీయ పవిత్ర గార్హస్థ్య జీవితమున బాధ్యమైన రామాయణ కర్పవృక్షాన్ని రచించి 'నా నృపతి కురుతే కావ్యం' అన్న అర్హత మునకు చెందిన ఋషితుల్యులైన మహా కవులలో విశ్వనాథ చిహ్ని వాడు. తన ఆహ్వానమైన అనన్యమైన సాహితీ సేవచే ప్రాచీన ఆధునికాంధ్రసాహిత్యంకు నంగమ స్థానమై నిలిచి వెలుగు

సాహితీ సీనును సుశోభితము. సుకంపన్నము చేసిన ద్రాహ్మీమయమూర్తులు విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు.

వారికి ఆంధ్రదేశ మన్ననూ, ఆంధ్ర భాష యన్ననూ పంతయో. మక్కువ ఇరట జన్మించుట అదృష్టంగా భావిస్తారు. పూర్వాంధ్ర పై భవమంటే పరవశులై పోవారు. వారి ఆంధ్ర ప్రశస్తిలో ఆంధ్రత్వము మూర్తీ భవించిన వారుగా కనిపిస్తాడు.

"ఇమ్ముగ గాకుకమ్ము మొదటివరకు గం యాంధ్ర పూర్వా జ్యమ్ముల పేట చెప్పిన హృదయతర మేలో చిహ్ని బోధా ర్హిమైన చిత్తవృత్తుల పురాణం వృద్ధులు మేలి ఎన్న జ

న్యమ్ములు గాగ నీ తనువునన్ బ్రవ హించునో సూంధర క్రిముల్ ఇది వివిపింతు నంచు మది నెంచెద మితులకున్ గళవనా ద్గరికము. లోచనాంతిబహుదాస్రుత భాషనకమ్ము స్పందనా స్పద హృదయహృద నా పరికితాంతి చెపెడు, వన్ను పిరిగ

నెద పదలించుకొన్న దిది యెక్కడి పూర్వజన్మపు వాసనో.

ఇత్యాది వ్యాసలు వారి ఆంధ్రాభిమానాన్ని చాటుతాయి. జాతీయ కవులలో జాతిరత్నం విశ్వనాథ. ఋతువృద్ధులలో వారు చేసిన వర్ణన కవికుల తిలకుడగు కాళిదాసును జైప్రీతి తెచ్చును వారి షరత్కీర్తి శతీ పాశ్చాత్య రూపకమగు Eligy ఆచారముగా కేసికొని వ్రాయబడినది ఇందులో వానరీ వియోగ వ్యథ పరాక్యానుచేది పాఠకుల హృదయాలను కదిలించ గేస్తుంది.

చివరే గాక వారు గిరికుమారని ప్రేమగీతాలు, రుక్మిణిరాణి, కుమార ద్యుదయము, శశిమాతము, బాగవత బాగీ రిఫి లాంటి అనంతానికి గ్రంథాలను వ్రాసినప్పటికీ వారికి మరింత కీర్తి ప్రతిష్ఠ తెచ్చిపెట్టినది "కిన్నెరసాని పాటలు" కవిగాడు భద్రాచలం నంపమన ప్రసిద్ధుడునున్న కిన్నెరసాని వాసను చూడనవలె వారి మనోవికాస మంది పెలువకిన గేయకావ్యమే కిన్నెరసాని పాటలు. తెలగింట అడవడచై న కిన్నెర సాని పాటి పత్యాన్ని, వాసగా మారుటను, కరుణలన స్థావితం చేరారు, వాసగా మారిన కిన్నెరసాని చూచి ఆమె భర్త.

ఈపు రిసాక్కలి వనటను -
ఈవై తది ప్రవహించితి
నేను శిలాహృదయుండని -
పూనుదునే దుపి వై తరి

అని వాపోతాడు.

'కదలగా కదలగా కాంత కన్నెరసాని
పదుపు కట్టిన లేళ్ళ కడుపులా
తోచింది
కదలు తెల్లని పూల నదివోలెకడిలింది
వదలు తెల్లని వ్రాచు పసుగులా
విరిసింది

జలదేవతల పెంట సాగి కన్నెరసాని
తెలితారకల పెంట వెలునలా తోచింది
తలిరు పూవుల వెండె తాపిలా తోచింది
తెనుగు పాటలా పెంటలీప తోచింది.

ఓ నాథా నిను వీడి వచ్చి -
ఓ రాజనిను వీడి వచ్చి
నా యొడల్పు మతమ్ము -
నానా జనులు కోర
మీ యేదపుం బతుకేల -
ఆండు వగచినదే -
ఆండులు కలినదీ

ఈ విధంగా కన్నెర నడకలు, స్వేచ్ఛ
ము, సంగీతము, దుఃఖాన్ని అత్యంత
హృద్యంగా గేయచ్ఛందస్సులో చిత్రీక
రించారు.

వారు చాదాపుగా అరువది నవలలు
వ్రాసినప్పటికీ ప్రత్యేక విశ్లేషణకుకొంది
నవలాసాహితీ చరిత్రలో స్పష్టత్వ
వారు జరుపుకొని అరుది మహేతిహాస
ముగా గుర్తింపు గొలిచిన పొందిన
ఏకైక నవల వేయిపడగ లొక్కిటియే.
ఈనాటికూడ వేయిపడగలపై చర్చలు.

విమర్శలు వస్తున్నాయంటే దాని నజీవ
త్వాన్ని. సాక్షాత్తనతను అర్థం చేసి
కొనవచ్చును

భారతీయ సాంస్కృతి సర్వస్వమున
దగిన వేయిపడగలు విడిన్నమైన సాత్ర
లతో, విరిగిపోయిన పట్టనలతో, వ్యాధ్యా
నాలతో సాగుతూ విశ్వనాథ వారి బహు
ముఖ ప్రతిభాపాండిత్యములకు; అపార
మృదుత్వాన్ని దర్శనముగా కన
బడుతుంది. అనాటి సమకాలీన సమా
జాన్ని అంత గొప్పగా చిత్రించిన నవల
మరొకటి లేదనడములో ఆశ్చర్యము
లేదు. వేయి పుటలకు మించిన ఇంతటి
బృహత్ గ్రంథమును విశ్వనాథ వారు
28 రోజులలో వ్రాశారంటే ఎంతటివారి
నైనా అద్భుతమనిపించక మానదు. 1880
వే దశకము రాబోయే పర్యవరణ
కాస్త్రాన్ని గూర్చి చర్చించిన మొట్టమొ
దటి నవల కూడ వేయిపడగ లొక్కి
టియే. ఇందులో తెలుగు

జీవన విధానము ప్రస్ఫుటముగా కనిపి
స్తాయి. అంగ్లేయుల పాలనా ప్రభావము
వలన భారతదేశ సామాజిక, సాంస్కృ
తిక మర్యాద రంగములలో సంభవించిన
పెనుచూపులు, సకలమోతున్న సనా
తన భారతీయ విలువలు ప్రముఖముగా
వర్ణించబడినవి. ధర్మారావు, గిరిక, పసి
రిక నదిలగు పాతలు, పాతకుల హృద
యాల్లో జీరస్థానంగా నిలిచిపోతాయి.
పసిరిక స్వాత్యువు, పాములు తలలను
సర్పేరాళ్ళకేసి కొట్టుకొని చనిపోవడము
లక్షణస్వామి మరణము మొదలగు సం
ఘటనలు మనల్ని కలచివేస్తాయి. లక్ష్య

యతీంద్రియలాంటి యోగిపుంగవులు
వేయిపడగలను చాదాపు అరువది పర్యా
యములు చదివి విశ్వనాథ వారిని

'అల భక్తారక యజ్వప్రగ్గతలొకందె
నేటి స్వచ్ఛందతాకుల నాస్తిక్య నికృష్ట
జై భయం

విగ్గుల్ నుగు - పంపగా
తెలుగున్నేల జపించినట్టి శివతాతి"

అవి ప్రశంశించడం జరిగినది.

నవలలో వేయిపడగల తరువాత వారి
ఏకవీర అత్యంత ప్రజాదరణ పొంది
నది. మహాకవి భవభూతి స్ఫూర్తిపా
తానికి వ్యాఖ్యాన రూపంగాను, విధిచేసే
విచిత్రరీతిల కొక దర్పణంగాను వారి
నవలను వ్రాశారు. వచనగ్రంథమునకు
కావ్యత్వసిద్ధి లభింపజేసారీ గ్రంథములో
భారతీయ భాషల్నింటిలోనే మొట్టమొద
టిదిగా మహావిశేషణ ఈ నవలతోనే
ప్రారంభమయినది. అద్భుతమైన పాత్ర
చిత్రిక కథాచరణ విధానము, ఉపాత్ర
సంఘటనలు, బాహ్యోరక వర్ణనలలో
ఏకవీరను వపలరాజుగా మలిచారు.

విమర్శకుడిగా విశ్వనాథవారి ప్రతిభ
అనిత్య సామాన్యమైనది. దాని కట్టమంచి
రామలింగా రెడ్డిగారు తెలుగులో మొద
లగు జీవితాన్ని ప్రకాశించినప్పటికీ
వారు ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యమును
సాక్షాత్త దృక్పథముతో అనుశీలన
చేశారు, కాని విశ్వనాథవారు ప్రాచ్య

పాశ్చాత్య దృక్పథముల రెండింటిని సమన్వయము చేసి దానికి బాకరీయ ఆత్మను జోడించట ద్వారా విమర్శనలో తనదైన ప్రత్యేక మార్గాన్ని సృష్టించి భావితరలకు మార్గదర్శకుడయినాడు. విశ్వనాథ కవిగా ఎంతటి వారో విమర్శకుడిగా కూడ అంతటివాడు. కావ్యమునే “కవి సమ్రాట్”గా ఒకటై పు. ‘విమర్శకుడత్ర వర్తి’గా మరొకటై పు గుర్తింపబడినాడు. ఏ భాషలో నైనను ప్రవాసముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషలయందు సర్వకావ్యముల నొకే దృష్టితో చూడరాదనియు, మహాకవులు రచించిన ప్రతి గ్రంథానికి ఒక ప్రత్యేకత ఉన్నదనియు, కావున ప్రతిగ్రంథాన్ని ఒక ప్రత్యేక దృక్పథముతో చూడవలెనన్న అవగాహన విశ్వనాథ విమర్శ చరిత్ర కలుగుతుంది నన్నయగారి ప్రసన్న కరితార్థయుక్తి. అల్లసాని వారి అర్థిక జిగివిగి, ఒకడు నాచన సోమన్న, కావ్యపరీక్షకము, సాహిత్య సురభి, కావ్యానందము మొదలగునవి విమర్శకుడిగా వారి ప్రతిభకు పట్టిన వైజయంతికలు.

విశ్వనాథవారు సంస్కృతాంధ్రములలో శతాధిక గ్రంథాలు రచించి విశేష బ్యాతి న్నాచించినప్పటికి వారికి దేశీయ స్థాయిలో అత్యంత కీర్తిని, ఆదరణను సంపాదించి జాతీయకవిగా రూపొందించి భారతీయ సాహిత్యోన్నత జ్ఞానపీఠ బృహత్ పురస్కారమును. సంపాదించి పెట్టినది వారి ‘శ్రీ మద్రామాయణ కల్పవృక్షము’.

వ్రాసిన రామచంద్రు కథ వ్రాసిత
పంచనిపించుకో పుట
యానము గాక కట్టు కథ
వై హికమా : పరమా:

అన్న తండ్రిగారి అక్షకు తన జీవుని పేడిన తోడుకాగా విశ్వేశ్వరార్చితముగా వెలువడిన అధునిక మహాకావ్యము రామాయణ కల్పవృక్షము. దానిని రీతి పండితులైన సుదీర్ఘ కాలము అతడొకప్పుడై వ్రాసిన కల్పవృక్షములో వారి ప్రతిభ సహస్రవజ్రములతో, సకల సాహిత్యపులతో వెలసి భారతీయ సాహిత్యసీమను తేజోవంతము చేయుటకు కుద్రవించిన విమర్శనాపరిగా ద్వాన మిస్తారు. వార్మికి, వ్యాస, కాళిదాస, సన్నయ, తిక్కనాది మహాకవుల సువా శైలలను, తేజస్సును అవగతము చేసి కొవి వారినందరిని తనలో సంగమింప చేసికొని తనదైన శైలిగా “విశ్వేశ్వరయః కావ్యం” అన్న అర్చనందేశవరంగా కల్పవృక్షమహాకావ్యాన్ని రచించినటులు తుల్యలు విశ్వనాథవారు.

దురదృష్టవశాత్తు విశ్వనాథ వారు అధునికతకు వ్యతిరేకి యనియు వ్యావహారిక భాషావ్యతిరేకి యనియు నొక అపప్రథ కలము. సజ్జనులకు వారు అధునికతను వ్యతిరేకించలేదు. పేడిని గూర్చి వారి అభిప్రాయాన్నే తెలిపికొందాం.

“If People say that I have no sympathy for modernism I Can only

pity them. I am not enemy of science and technology, the train the phone, the plane, the T.V. the space-craft. These are all irreplaceable. If you go through my writings, you are sure to attribute to me unqualified admiration for the sort of government that the Russians have in their Country. My ideal believly stated is Socialism plus God plus Religion”.

ఈనాడు ప్రపంచములో కొన్నిదేశములు వైజ్ఞానికముగా, ఆర్థికముగా ఎంతో అభివృద్ధి చెందిననూ అధ్యాత్మికలోపంతో అత్యంతాంతికై అరిచుటిస్తూ అన్వేషణలు చేయడం మనం చూస్తున్నాము మనిషిలో స్వార్థగుణం ఉన్నంతవరకు సమాజంలో ఏదోఒక రూపమున భర్షణ జరుగుతూనే ఉంటుంది. వీటన్నింటికి తడవోపాయం అధ్యాత్మిక దృక్పథమును పెంచడమే. మానవ జీవితరక్ష్యం భౌతిక సుఖాలను పొందిడం మాత్రమే కాదు. భౌతిక సుఖాలను సాధించినప్పటికీ చింతిల్లని పురుషులైన ధర్మార్థ కామమోక్షములు లేనిదే మానవజీవితము ప్రళంతంగా సాగదు. పై ధర్మార్థమోక్ష సాధనలే వారు తిరిగి ఈ అధునికయుగములో అవి మృగ్యమైపోతున్న తనములో రామాయణ కల్పవృక్షములాంటి మహాకావ్యాన్ని వ్రాయడం జరిగింది.

మూల్యముగానునంపన్నమైన నమగ్రమైన భారతజాతికిబానిసలయి ఆస్వతంత్రులై : అత్మను కోల్పోయి బ్రతకడం విశ్వనాథను చాలా బాధించినది. మరియు కాలానుగుణంగా విలువలు మారుతున్నప్పటికీ భారతీయ పవిత్ర దాంపత్య జీవనమునకు భంగము వాటిల్లలేదు. కాని ఆధునికతా ప్రభావముతో భారతీయ గాఢస్వ జీవితానికి ప్రమాదము వాటిల్లినపుడు సర్వదర్శాలకు మూలభూతమైన దాంపత్యాన్ని, అద్వైత పేషకు చిహ్నమైన సీతారాముల ప్రణయం కావ్య పస్తువుగా గల రామాయణాన్ని మాత్రమముగా తీసికొని జాతిజనులను పైతన్య వింతులను చేయుటకు రామాయణ కల్పవృక్ష మహాకావ్యాన్ని విరూణముచేశారు. మరియు -

“A grand idea can be experssed in a grand style” అన్న ప్రాచ్య వాఙ్మయ లాక్షణకుల మీది విశ్వాసమున్న విశ్వనాథ మహాకావ్యాన్నే మాధ్యమముగా తీ. కొన్నారు.

రమాయణ కల్పవృక్షములో విశ్వనాథ వ్యావహారిక షకు, తెలుగు నుడికారాలకు విశిష్ట స్థానం కల్పించారు.

ప్రతి దైత్య శుద్ధ సవమికి
పితరంబుగ దెలుగునేల విరిసెను
జల్లర్
సింహురై సదృశంబులు
ప్రతనులు తలంద్రాల వేళ వచ్చె
జటవటర్

లాంటి ఎన్నో పద్యాలు మనకు దర్శనమిస్తాయి.

విశ్వనాథ వారు సాంప్రదాయ సాహిత్యాన్నే ఎక్కువగా అభిమానించినప్పటికీ, ఆధునిక కవిత్వారీతుల కెన్నటికీ వారు వ్యతిరేకులు కారు. భావకవిత్వ యుగములో వెలువడిన వారి “కిన్నెర సాని పాటలు” సాహితీ ప్రపంచములో తమ ప్రత్యేకతను చాటుకుంటూ భావికవులకు మార్గదర్శకము లయినవి. ఇవి యేగాక వారి అనభాగమైన నవలలు కూడ ఇందుకు ప్రముఖ తార్కాణముగా నిలుస్తాయి.

వారేది వ్రాసినా, నవలలుకాని, కావ్యముకాని ఏమర్కకాని వారి దైన ప్రత్యేకముద్ర తెలి అందులో తొగి చూస్తూ ఆమూలాగ్రం చదివినవచ్చేస్తుంది. సుదీర్ఘమైన సమాసాలు, దిహాగ్రంథ పరిచితమైన పరిజ్ఞానము, పర్ణనలు; పండిత పామరులను పైతము ఆకర్షిస్తాయి. చ్చని సిద్ధాంతాను యాయి ఆయన విశ్వనాథ సాహిత్యాన్ని ధ్వని ఆవారముగా చదవాలి కవినప్రమాట్ట లయిన విశ్వనాథ వారి కనుసన్నలలో కవితాకన్య నాట్యమాడింది. ఆ కవితలో ఎన్నిలయలో! ఎన్ని హాయిలో! అత్యంత కష్టయతమైన మధ్యాహ్నం పృథ్వి తీసికొని “విశ్వనాథ మధ్యాహ్నం” వ్రాసి పండిత ప్రకాండం ప్రకంఠంందుకున్నారు.

బ్రహ్మమయమూర్తులైన వారి శివనినుండి వెలువడిన సాహిత్యము అనన్య సామాన్యమైనది. అంతటి విశాలము, పై విధ్యభరితమయిన సాహిత్యమును సృష్టించుట ప్రపంచ సాహితీ చరిత్రలోనే ఒక గొప్ప విషయము. శ్రీ తమల రామచంద్రగారు నుడి వి నట్లు దాదాపు లక్షన్నే పుటల సాహిత్యమును సృష్టించిన వారు తూర్పున విశ్వనాథ, రాజారా సాంస్కృత్యాదుల కాగా పడమటి సీమలో బార్లాక్ అలాంటివారు. ఒక కవి ప్రతిభ అతని గ్రంథముల ద్వారా కాక తత్కంఠముపై వెలువడిన విమర్శనలు, పరిశోధనల ద్వారా వెల్లడవునని ఒక పాశ్చాత్య విమర్శకుని అభిప్రాయము. తద్వారానాధారముగా గమనిస్తే పాశ్చాత్య సాహితీ ప్రపంచములో Shakespeare, Milton, T.S. Eliot మొదలగు మహాకవులు ఆ కోవలోనికి వస్తారు. 17 పుటలు మాత్రమే కల T.S. Eliot “Waste land” పై గ్రంథము వెలువడిన దానిగా ఈనాటివిమర్శకు విమర్శలు. వ్యాఖ్యలు వెలువ తూనే ఉన్నాయి. భారత దేశములో అలాంటివారే విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. అలాంటిదే వారి పేయ పదగలు. పేయపదగలేక ఇంచుమించు వారి ప్రతిగ్రంథము పై M.phil. Ph D., ల కొరకు సిద్ధాంత వ్యాసాలు, మరియు వివిధ సాహిత్యేత్రం అసంఖ్యాక వ్యాసాలు వెలువడినాయి. ఇంకనూ వెలువడుతూనే ఉన్నాయి.

విశ్వనాథ లాంటి మహాకవులు మళ్ళీ
మళ్ళీ జన్మించరు అర్థదర్శిత్వరహితై
ఈదేశమున జన్మించిన మహర్షులవారు.
కావున వారిని వారి సాహిత్యాన్ని సం
స్కరిస్తుండడం మన కవీన కర్తవ్యం.
మహాకవి గుంటూరు శేషేంద్రకర్మగార
న్నట్లు "విశ్వనాథ భారతీయ సాహిత్య
ములో హిమాలయ కృంగము వంటి
వారు. విశ్వనాథ వేదవ్యాసుడు "

.....

• • •

అయలావర్ణుల ఉమామహేశ్వర కర్మ
1-111 ఎగువ బ్రాహ్మణ వీధి.
బెర్లీర్ - 518227

~~~~~

చందాదారులకు మనవి :

చందాకాలం పూర్తికాగానే
తమంత తాముగా చందా
పంపించి సహకరించండి.
తమ పూర్తి ఎడ్రసు
. పిన్ కోడ్ కోసము
స్పష్టంగా తెలియ
పరచండి.

~~~~~

~~~~~

నేటి విద్యార్థి

- డా॥ భానుప్రసాద్.

సీ. పాశ్చాత్యములను
ప్రాణ సంకటమౌను
కాలంవేళింగు ప్రాణమౌను
హస్తాభోజనం బదియేమొరుచిందు
పాత్యవిషయమన్న పలుకురాదు.
వైకిళ్లపై చాయిస్తామలఁ దిరుగాడు
దీ సమోసాలు వట్టించుచుండు,
అపై న సిగరెట్టు అదియునున్

కింగ్స్టా

నంది, వక్కటొడివి వట్టెనమలి

ఈ దమ్ము దిక్కఁబట్టి గుమ్మున
పొగయూది
"హా" యటందు హాయివందుదుండు
పొట్ట కూడ లేక స్వప్నెను దాన
తండ్రి ప్రగ్గుతెపుడు తలవబోడు.

సీ॥ తరిదండ్రీ గురువుం
తగలాటముగ నెంచు
మంచి చెప్పినవారి తుంచినవారు,
బ్రాందీలువిప్పీలు బారుల బ్రాగుడు
జ్ఞాపియ్యాలను దూడజుద్ది గమడు
బాతువు వకాలు పొల్వారవతియిందు
రేరెల్ల మాహారే రేగు రేగు,
తరుణి యన్నమ చాలు తగులంగ
దలచును

వీణాయము జ్ఞానరీతిదొరగి.

గీ॥ భారతాంబు గౌరవ వరము దీర్చి
విశ్వవిజ్ఞాన భుజులుగా వెలుగ నున్న
'యవత ఈరీతి దిగజార యోవ్యతేచి
దూఱమున భారతాంబుకాదోగుడుండె'

.....

డా॥ యస్. యమ్. యస్. భానుప్రసాద్
రెక్కరర్
11-52-వ్యరాజ్యనగర్
కాడికొండ
522288
గుంటూరుజిల్లా

• • •

~~~~~

~~~~~

ఉత్తమ సాహిత్యంకోసం

స మా లో చ న

చ ద వ ం డి !

చ ది వి ం చ ం డి !!

~~~~~

స్వరాజ్య దిన ప్రతిజ్ఞ

మధురకవిరత్న సుభాషిత కవిసుధాకర

— డా॥ వి. నరసింగరావు వివరణ

1. గీతాలాపము దమ్మున విటపిపై
క్రిందిండు పుంహ్నికెల్ల
ప్రీతిన్ గంతులుపై చి వీరములలో
పెంపారు మీనమ్ములున్
చేతో వీరినెఱుంగకే మనలునా
చీ మేవి పామేవియున్
స్వాతంత్ర్యమృది 'జన్మహక్కు'వి'వి
నదాకంఁమ్ము పూరింపనో !

2. నిరతిన్ కోడలఁ గోరవోనభమునన్
ప్రేచ్ఛాగతిన్ తారకర్
పెరుగంగోరవో హాయిగా దరణిపై
వృక్షవరుల్ ప్రేచ్ఛమై
ఉలుకం గోరవో ప్రేచ్ఛమై
మృగములకుఁత్యాహతన్ గావలన్
పెరిమన్ బారఁగఁగోరవోతటిమలున్
ప్రేచ్ఛానిదాలతో !

3. కరమున్ ప్రీతినిదానమై మధురమై,
కామ్యమ్మునై. సుత్తమై
వరఁగన్ దెందమునందు సాజముగ
మత్పాదిల్లు నదానమై
అరయన్ నాకనమ వ్రమోదకరమై,
అత్యంతమున్ దేవతా
వరమై, మూల్యమునెన్నరావి

మణియో స్వాతంత్ర్యమన్నన్
భువిన్.

4. దాడుబడుర్విరిం గలుగుదావ్యమునం
బడి ప్రగ్గలేక, మే
మాఱని జ్యోతు లై వలులు త్యాగ
దురంధర దీరనాయకో
దారుల కాంతి విస్తవ విధానముమం
గొవి "మాతృమోక్ష దీ
జరతిమై తెలంగి తిరుగన్ గనలేదె
స్వరాజ్యభాగ్యమున్

5. స్వాతంత్ర్యమల రత్నదీపితులతో
సంభావ్యమౌరీతి. మా
కేతమ్యెంతయుఁ జక్కచేసితిమి
సంక్షేమాభృ మార్గమ్మునన్
భ్యాతిన్ గంటిమి కాంతిఁ బెంపఁగ
జగత్ కళ్యాణముం గూర్చుఁగా
మాతృశ్రీ కరుణార్ద్ర దృష్టిగలుగన్
మాతేమి లోటీయిలన్

6. ఆరయ మంచి క్రియల వనంతములొ
వనంతరాయముల్
తారత సూర్యనింబమును నట్లుగ
నెంతురు దుష్టభాక్షముల్

బొద్దులు రావోకేతువులు, గొంకకవారల

సాక్షాద్రోశలా !

పాటక విల్యఁజాలరిక పాపము

పూర్తిగ వందిపోయెరా !

7. బోరుననెప్పుడన్ జయముపొందును

తత్వము దర్శనక్షమే,

హెరకిరాతులొడిపుల కూల్చక

కమ్మ మోద్యుగా

వేరవలండు దీక్షగొవి విందు

మనమ్మున, కౌర్యమొప్పు, నో

రార వ్రతిజ్ఞ పేయుము స్వరాజ్య

దివోత్పవ వేక సోదరా !

0—0

• • •

డా॥ వి. నరసింగరావు

C/O డా॥ వి. దేవేంద్రసింగ్

యమ్. ఎస్.

వివరణ వ్రసింగ్ హోం

రామచంద్రరావురోడ్

సూర్యారావుపేట

విజయవాడ-2

520002

శ్రీ కా నం

జే. శే. గిరిరావు

పంచత్వాన్ని పొందిన ప్రాణిని చూసి
పరామర్శ చేయడంలేదు పంచభూతాలూ
కపాలమోక్షానికి ఎదురుచూస్తూ

అవులించే ఆకాశం,

ఉన్న దవంజయాన్ని కూడా ఊదిపార

వేసే వాయువు,

వ్యధానమేతురై ఎట్టుని వట్టుబట్టులు కట్టి

దంపతి తాంబూలానికి సిద్ధంగా ఉన్న

అగ్నిహోత్రుడు.

తనకున్నది చాలదంటూ యాకలపైన్

చెట్టులా

వీటిని పిల్చే వీటూ.

బాడిద వరాగాన్ని పులుముకోవడానికి

ముస్తాబై వ కూమి,

తీర్థకాకుల్లా బాదులుతీర్చి కూర్చున్నాయి

గృద్ధరి రాబందురి సహపాతురై

పితృ మేధవన్నాన్ని పఠిస్తున్నాయి

మదిటివ్రాతను పూర్తిగా

తుడిచివేస్తున్నాయి

పొరవేసిన విస్తరిని పీక్కు

తింటున్నాయి—

డా॥ పాటిబండ మాధవశర్మగారి

నాగానందము - నాటక కళ

— శ్రీ కామేశ్వర శర్మ

“దాతవ్యమితి యద్దానం దీయతే—

నువకారిణీ

దేశే కాలేచ సాత్రే చ కద్దానం

సాత్త్వికం స్మృతమ్॥”

సంపన్నులంతా దానశీలరై ఉండరు.
దానదర్మాలు చేసే ప్రతివ్యక్తి లక్షాధికా
గులు, కాలేదు. ‘వెట్టే చేయి తిట్టేనోరు
ఊరుకోదని’ సామెత. కొందరు కీర్తిని

పుచ్చిపోయిన పాదును పీకివేయడానికా;
పుట్టబోయే పువ్వుకు మంగళగీతికలా

లాపించడానికా;

.....

• • •

దేవరకొండ శేషగిరిరావు. ఎం.ఎ..

రెవెన్యూ ఇన్ తెలంగాణ

8.14.2 రెడ్ క్రాస్ వీధి

గాంధీనగరం

కాకినాడ-513004

అకించి దానంచేస్తే. మరికొందరుసాత్త్వి
కంగా. స్వభావ సిద్ధంగా దానం చేసే
గుణం కలిగి ఉంటారు. అటువంటివారి
లో కబోతాన్ని రక్షించే ప్రయత్నంలో
తన తొడనుండి మాంసాన్ని కోపియిచ్చి
వ శివశ్రవర్తి కథ! వజ్రాయుధంచేసేం
దుకు తన మేని వెన్నెముకనే త్యాగం
చేసిన దధీచి కథ ఒక నాగుని సం
రక్షించే ప్రయత్నంలో తన శరీరాన్నే
ఆనందంగా అర్పించుకున్న జీమూత
వాహనుని కథలుజగత్సృష్టి - పీఠికా
‘పరోపకారార్థ మిదం శరీరమ్’ అనే
ధర్మప్రస్ఫుర్తిగాగల నాయకులు.

పరోపకార పరాయణత, పితృపేవా
కర్తవ్యత. కరుణామయుడు అయిన
జీమూతవాహనుని త్యాగవిరతిని గూర్చి
సంస్కృతంలో శ్రీహర్షుడు “నాగానం
దము పేరుతో తన జీవిత చరమదశలో
నాటాకాన్ని వ్రాసి “శ్రీహర్షోనిపుణః
కవిః” అన్న ప్రశస్తిని గడించాడు.
అయితే ఈనాటకరచన ఈయనదేనా;
కాదా; అన్న చర్చలో కొందరు పండి
తులు ‘సందేహిస్తున్నారు. శ్రీ హర్షుడు
సమర్థ రాజకీయవేత్త. కవిపండిత పోష

కుడు వ్యయంగా కవియై "రత్నావళి", 'స్రియదర్శిక' అనే రఘునాథకాలను కూడా వ్రాసినట్లు తెలుస్తోంది. ఇతని అస్థానంలో బాణుడు, మయూరుడువంటి ప్రసిద్ధకవులు ఉండేవారు. ఈ కవి మొదట శైవ మతాభిమానియై, అనంతర కాలంలో చాళుక్యరాజు అయిన రెండవ పులకేశితో యుద్ధంలో తలపడి ఓడివరా జయం పాలై యుద్ధవిముఖత పొందాడు. దాంతో రాజ్యకాంక్షను వదిలి బౌద్ధమతావలంబియై ఉండవచ్చని ఆ దశలో ఈ 'నాగానందము' నాటకరచనను చేపట్టి ఉండాలని దీని గ్రంథ నేపథ్యంగా చెబుతున్నారు. ఇంతేగాక శ్రీహర్షుడు రచించిన నాగానందం నాటకం రంగస్థలంపై ప్రదర్శిస్తుండేవారని. అనేక మంది బౌద్ధభిక్షువులకే రాజాదానాలు చేస్తుండేవాడని ఇత్పింగ్, హ్యూయాన్ త్సాంగ్ వంటి విదేశీరాయబారుల చారిత్రిక రాతలున్నాయి. ఏదీ ఏమైనప్పటికీ రుజువులన్నీ శ్రీహర్షుడి రచన నాగానందమని నిర్ధారిస్తున్నాయి.

ఈనాటకం మొత్తం రెండు ఇతివృత్తాల అనుసంధానం మొదట భాగంలో జీమూతవాహనుడు మలయవతుల పరస్పరాకర్షితులవ్వటం తరువాత ద్వితీయాంకం వవల అది వివాహోన్ముఖంగా కొనసాగడం ఉంది, ఈ కథ భాగానికి అనుబంధంగా ఉంటూ తృతీయాంకం మంధి పంచమాంకం పర్యంతంజీమూతవాహనుడి దయాభావన, క్యాగళిలం, ప్రకటించబడేస్తుంది. మహాయాన బౌద్ధావలంబితులయిన వారు సంసార జీవ

నాన్ని వదులుకోవాలని చూడరు. అంతటం ఈ నాటకంపై ప్రభావముందిబౌద్ధ పరమైన అంశ ఆమితంగా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది'

దీన్ని తెలుగులోకి నాటకంగాను, పద్యకావ్యంగా తీసుకువచ్చే ప్రయత్నం పలువురు కవులు చేశారు. వారందరిలోకి 'తడదైన అమలూతి భవదీగావ' అన్నట్లుగా పాటిబండ్ల మాధవశర్మగారి ఆంధ్రీకరణ నాటకం సమీక్షచేయటం ఈ వ్యాప్తోద్దేశ్యం.

శ్రీ పాటిబండ్ల మాధవశర్మగారు 28 ఏప్రిల్ 1910 లో జన్మించారు. పండిత కవి. భావకవిత్వంపై పరిశోధక వ్యాసాలు వ్రాశారు. 'మహాభారతం చంద శిల్పం' అనే సిద్ధాంత గ్రంథం ఉత్తమ మైంది. ఉష, వీణ మొ॥ పత్రికలకు సంపాదకులుగా వ్యవహరించారు. 1. చారుణి 2. నాగానందము 3. గిరికపెండ్లి 4. రాజశిల్పి వీరి ప్రసిద్ధ రచనలు.

నాగానందం నాటకంలో ముందుమాటలో శ్రీ పాటిబండ్ల మాధవశర్మగారు 'శ్రీహర్షదేవుని హృదయాన్ని అవగతం చేసుకొని. పద్యవిరూపంలో వాక్యవిన్యాసంలో, శబ్దప్రయోగంలో, శైలి పై లక్షణ్యంలో మూలకర్త అడుగుజాడల్లో నడిచానని' చెప్పుకున్నట్లుగా నాటకం చదువుతుంటే నిజమేననిపిస్తుంది.

జాగ్రత్త అనందాన్ని చేశార్యేప్రయత్నంలో నాయకుడు చేసిన సాహసం దయావీరం ప్రధానంగా కొనసాగడమిందలి ప్రధాన ఇతివృత్తం. స్థూలంగా ఇందులోని ఐనంకాల కథ.

మలయ పర్వత సంచారులయిన జీమూత వాహనుడు విదూషకుడు కలిసినాయక అయిన మలయవతినిదర్శిస్తాడు. గౌరీ ఆలయానికి వెళ్ళే చతురిక, మలయ వతులను విదూషకుడు సమయస్ఫూర్తితో కొంతసేపు నాయకుడి ముందు నిలుపుతుండేట్లు చేయటం. భోగ పరాజ్ఞులు దైన నాయకుడు తల్లిదండ్రుల్ని పేవించుకునేందుకు అవశ్యానికి వచ్చిన విషయం ప్రథమాంకంలో తెలుస్తుంది.

చందనోద్యాన వనానికి విరహాతురయైన నాయక చెలికత్తె చతురికతోకలిసి తాపోపశమనానికి వెళ్తాడు. అక్కడ నాయకు చిత్రలేఖ పేరేయనీ వృత్తాంతాన్ని విని దుఃఖించి నాయక ఆత్మహత్యా ప్రయత్నానికి తలవడుతుంది.

నాయకుడైన జీమూతవాహనుడు మలయవతిని రక్షించి పరస్పరం అనురక్తులవ్వడం, నాయకున్ని తల్లిదండ్రులు వారిద్దరి వివాహానికి అంగీకరించడం ద్వితీయాంకంలోని ఇతివృత్తం.

నాయకానాయకులు వివాహం జరిగిన తర్వాత, ప్రీతేషదారియైన విదూషకుని వనమల్లికగా ప్రమించి తేలికుడు

తననవల్లపొలాజీదం. ననమల్లికా శివ
మూ విదూషకుడ్ని గొకవిందదం.
మలయవతి జీమూతవాహనుడు విహరి
స్తుండగా మిత్రావసువు వారివగ్గరికివచ్చి
సామంతరాజయిన మతంగ హతకుని
రాజ్యదురాక్రమాణ ప్రయత్నాన్ని తెల్ప
గా నాయకుడు తనకుగల యుద్ధవిముఖత
తానాన్ని ప్రకటించడం తృప్తయాంకం
లోని కథ.

మిత్రావసువుతో కలిసి రాజానముద్ర
తీరంలో విహరిస్తుండగా నాగులునర్వాసి
కల వృత్తాంతం తెలుసుకుంటాడు. శంఖ
చూడుడనే నాగుని తల్లి కోకమాంకించి
జీమూతవాహనుడు తన ప్రాణాన్నివాడికి
బదులుగా గరుడునికి ఆహారంగాఅర్పించు
కోవాలనుకోవడం. రక్తాంకుక యుగ
కాన్ని దరించి గరుడునికి ఆహారమవు
తాడు. జీమూతవాహనుడి త్యాగబుద్ధి
తెలియక గరుడుడు నాయకుని భక్షిస్తుం
టాడు. ఇది చతుర్థాంకంలోని కథ.

కుమారుడు కనిపించకతల్లిదండ్రులు.
భార్య మలయవతి ఆవేదన చెందుతుం
టారు. శంఖచూడుడు జరిగిన ఘోరా
నికి పరితపిస్తూ రక్తదారల వెండిడి
వెల్తు జీమూతవాహనుడి అపుల్నికలును
కుని అతనివల్ల జరిగిన విపత్తు తెలియ
జేస్తాడు. అందరూ నాయకుని కోపం
అన్వేషిస్తుంటారు. మలయవర్యకసాను
వుల్లో నరమాంసం తక్షింజే గరుడుడు
జీమూతవాహనుడి ప్రాణాన్ని గుర్తించిపరి
వేదకునింది ప్రతిగా అమృతాన్ని తెచ్చి

నాగులంతరిణి బ్రతికిస్తాడు. గోరీజీవి
హృత్యక్షమై జీమూతవాహనుని విద్యాధర
చక్రవర్తిని కమ్మని అశీర్వాదిస్తుంది.
అప్పటినుండి గరుడుడు ప్రాణిసాంసను
మానతానకడం. జీమూతవాహనుడు తన
వారందరితో ముఖంగా ఉండడంతో నాట
కం మోదతమవుతుంది.

ఈ నాటకంలో విద్యాధరచక్రవర్తి
జీమూతవాహనుడు దీరోదాత్త నాయ
కుడు. మలయవతి కాణిక, దయావీరం
అంగిరసం.

‘శుభానంత్యోపి గంధీరః

కృపానా నవికల్తనః

స్థితో నిగూఢోఽహంకారః

దీరోదాత్తః న ఉద్యతే.

అని దీరోదాత్తుడి కిచ్చిన అంశారిక
నిర్వచనం. ప్రథమాంకంలో మలయ
వతిని వెతుక్కుంటూ వచ్చే తావసి.
ఎదురై న జీమూతవాహనుని చూసి-

‘స్ఫుట ముష్టిషము మూర్ఛమందు,
వెలుగున్ ద్రూమధ్యమందూర్జః ప్ర
స్ఫుట నద్యోవసు మక్షి. నక్షము
వహించున్ స్పర్శ పింహమ్ముతో
ఇటః బాదధ్వయి చక్ర చిహ్నితము,
తాపీకం దెవందేనిః త్రా
కట విద్యాధర చక్రవర్తి పదవిన్
గైకోక మానందు సూ’.

అని నాయకుడి మృరద్రూపాన్ని వర్ణించి
చెప్పారు. ప్రాకట విద్యాధర చక్రవర్తి

పదవిగైకొన దశినవాసి కుంభవలపిత
మూర్తిమత్యాన్ని నంక్షణంగా వర్ణిం
చాడు. జీమూతవాహనుడు రాజ్యాధి
షిక్తు దయాకవృటికి తల్లిదండ్రులను
పేవింతుకోవడమే పతమార్గంగా భావిం
చినవాడు. మలయవతిని వివాహమాడిన
తర్వాత మిత్రావసువుతో నముద్రతీరం
లో విహరిస్తూ అక్కడికి కనిపించే
నాగుల హస్తీ నంమాతార్ని చూసి
మలయాదల సానువులుగా భ్రమించి
వాస్తవాన్ని తెలుసుకుంటాడు.

“నకలా కుది నిలయమ్మయి

యకృతజ్ఞమయి, విసశయియనట్టి శరీ

రక మాత్రము కొఱకేనియ

నకటా : పాపము లొనర్తు రతి

మూరాత్మూర్.”

వంటి మానసిక భావతీవ్రతతో శారీరక
అస్థిత్యానికి పాకులాడే మూడుల్నిచూసి
అశ్చర్యపోతాడు. అందుచేతనే “అహ,
స్వశరీర దావముచే నొక్కజీవి ప్రాణ
ములనేని రక్షింప గలిగినా....” అని
ఆలోచన చేయడంలో నాయకుని త్యాగ
బుద్ధి వ్యక్తమవుతుంది.

శంఖచూడునికి వాటిల్లిన విషతుకు
కోకించే తల్లికి దైర్యంచెప్పి అతనికి
మారుగా జీమూతవాహనుడు గరుడునికి
ఆహారమివ్వాలని ఉత్సాహ పడతాడు.
కాబట్టే తల్లిప్రాణాలను వీడకుండాకాపా
డమనే ఉపాయాన్నాలోచించమనిచెప్పిన
శంఖచూడునితో

“నీవు కత్తిక బిడ్డను, నీవు బ్రతుక బ్రతుకు నెవ్వరి, ఆయను బ్రతుకు నీకు గోర్కి కలదేని, రక్షింతుకొనుము నాడు ప్రాణములచేత నీవగు ప్రాణములను.” అని తను ప్రాణత్యాగం చేసి మిక్కిలి తల్లి రక్షించడమే ఉపాయమని ఆలోచన చేయడంలో అతని దయాగుణం ప్రస్ఫుట మవుతుంది.

తాను ఆరిపోతూ మరో దివ్యను వెలిగించడ మనేది ఏకాందరికో చేతనయవుతుంది అటువంటి మనసుగల జీమాతవాహనడు గరుడునికి

అహారమవుతూ ‘గాత్రి లాభంబు లోకోపం కారణమునకే’ అనిచెప్తాడు. త అస్థిసైర్యచిత్తాన్ని గమనించి గరుడుడు రక్షించడం మానగా - సంస్కృతంలోని శ్లోకాలు:-

“సిరాముతైః స్వందత ఏవర క్తి,
మద్యాపి దేహే మమ మాంస మస్తి
కృప్తిం నవశ్యామి తవాపి తావత్.
కిం భక్షణాత్వం విరదో గురుత్వమ్”॥

“సంరక్షిత పన్నగ మద్యపుణ్యం.
మయూర్పితం యత్ ఆలంబన విభావం. అతని తల్లి దీనా లాసం ఉద్దీపన విభావం.

తనే తనేతక చుట్టిన భావూత్.

వరోపకాలాయ
కరీరలాభః”

‘ర క్తమిదే కారు చుండె సిరాముఖములఁ గలదు సూమాంసమింక నాగాత్రమందు తృప్తి నీయెడఁ గాన్పింపలే మహాత్మ మాని తేలయ్యఁ బుజింప నైనకోయ’

ఈమాటల్లో నాయకుడి వీర స్థాయి భావయైన ప్రాణత్యాగం చేయాలనే ఉత్సాహం వీర రసోన్మథులుగా సాగడ మయింది.

జీమాత వాహనుని మరణానంతరం తండ్రి ఆయన జీమాతకేతువు కుమా రుని వియోగానికి విలపిస్తూ చెప్పించిన మాటల్లో అతని రైర్యచిత్తం. వినయ సంపద, ఓర్పు, దానతత్పరతలు మూర్తి భవించినట్లు తెలుస్తుంది.

ఈ నాటకంలో విదూషకుడు కూడా మిత్ర ప్రేమ గలిగిన వాడుగా హాస్య ప్రియుడుగా భోజన ప్రియుడుగా, నమయస్పూర్తి కలవాడుగా చిత్రించారు.

రసం :-

ఈ ‘నాగావందం’ నాటకం దయా వీరం అంగీరసం. గరుడునికి అహారంగా వాసుకిచే నియోగింపబడిన శంఖచూడుడు ఆలంబన విభావం. అతని తల్లి దీనా లాసం ఉద్దీపన విభావం.

“విభానైరను తానైశ్చ సోర్తిస్తై

రవ్యభిదారితః

అదీయమానః స్వాదుత్వం

స్థాయీభావః రసాన్మృతిః”

అన్న అలంకారికరస విర్వచనం ప్రవ ర్తించి జీమాతవాహనుని ప్రాణత్యాగో త్సుక ప్రశ్న తీరనంగా పరిణమిస్తుంది.

ఇంకా కరుణ-హాస్య-అద్భుతంవంటి అంగరసాలు నాటకంలో ఉన్నాయి. శంఖచూడుని తల్లి దీనాలాపన దుఃఖ తీవ్రతలు కరుణాత్మకమైనవి. తృతీ యాంకంలో విదూషకుని ప్రీతేషంఅతన్ని చూసి శేఖరుడు నవమాలికగా భ్రమించి నరస మాడటం వివాహ సందర్భంలో చెబులు త మాల పల్లవరసం పూయగా

‘ ఆ దానిన కూతురా : ఇది రాజ

కులముగదా : నిన్నేమి

చేయుదును అని పలకడం వంటి నేత దార్పాల్లో హాస్యం.

పంచమాంకంలో గరుడుడు పరిత వ హృదయంలో అమృతం తెచ్చి నాగుల్ని బ్రతికించడం. గోరీదేవి ప్రత్యక్షమై కమండలంలోని నీరు జల్లి నాయకుని బ్రతికించడం అద్భుత రసనిర్వాహణ.

నాటకలక్షణాలు :-

ప్రథమాంకంలో నాంది తరువాత మాత్రాదుడు ప్రవేశించి నాటకాన్ని గురించి నాటకకర్తను గూర్చి చెప్పడం ప్రస్తావన.

‘మనప్రభువులైన శ్రీహర్షదీవులచే
అపూర్వవస్తు
రచనారంభకృత తంబును విద్యాధర
జాతక ప్రతి

వినిద్దంబును అగు నాగానందము అను నాటకము రచించబడినదని కర్ణాకర్ణికగా వినియుంటిమి, కాని ప్రయోగింపగా కని యుండలేదు. అందుచే నృజన హృద యాహ్లాదీయగు ఆప్రభువువట్ల గౌరవము చేతను మాయెడ అనుగ్రహముచేతను మీరు దానిని యథోచితముగా అభినం దింపవలెనని అదేశించియున్నారు.”

చతుర్థాంకారంభంలో కంచుకి. ప్రతీ హాతుడు ప్రవేశించి ‘యవరాజా మిత్రా వసువు తల్లి గారు నాతో కంచుకీ : ఏవీ పదిదివముల పాట మలయవతికిని, అల్లుడుగారికిని రక్త వప్తములను దీసి కొని పోవుచుండవలెను’ అని పెరివిచ్చి నాడు. జీమూతవాహనుడిప్పుడు యవ రాజా మిత్రావసువుతో గూడి నముద్ర వేలను జూడబోయెనని విన్నాను. అన్నమాటవల్ల కంచుకి ఇచ్చే ర క

వస్త్రాలు దరించి గరుడునికి అహార మయ్యేందుకు ఉవయోగిస్తాడనే జరగ బోయే వృత్తాంతాన్ని సూచించాడు. ఇది విస్మయం.

ప్రథమాంకంలో నాయకుడు విదూ షకునితో పలికిన ‘స్వకరీరమాదిగా నర్వ మును వర్ధమునకే నమర్పించితినిగాదా’ అని పరికడం వీజమనెడి పంచ నంది విరాగము.

నానాప్రయోజనాలకు, రసనిర్వహణకు హేతువయ్యే వీజోత్పత్తి ముఖంబి. కాబట్టి నాటకంలోని ప్రథమాంక మంతా ముఖంబి.

ఏదైనా ఒక హేతువుచేత అనగా కోరికవ్యసనాలవల్ల ప్రసిద్ధమైన వీజార్థాన్ని గూర్చి డేసే పర్యాయనను ఆప మర్ష నంది అంటారు. చతుర్థాంకంలో జీమూతవాహనుడు మిత్రావసువుతో ప్రవేశించి.

“శయవమ్ము కొద్వల స్థల మానవమ్ము న్నచ్చోవలమ్ము. వృక్షచ్ఛాయ వనతి నైర్మల జలము పానము; భోజనమ్ము కిందమూలములు, మృగమ్ములుపాతులు”

“అస్పార్ధికమ్ము నై యలవడె నిట్టు లభిల నై ఖవమ్ము రీయకనిలోగాని యర్థి యే కరువొట నన్యార కరుణ

వంద్యులమైవృధాబతుకుటయయ్యే”

అనే పద్యాలలో స్వకరీరమాదిగా నర్వము వర్ధమునకే నమర్పించునని పలికిన నాయకుడు అర్థులే కరువయ్యా రని. వృధాబ్రతుకయిందని చెప్పడంలో వీజార్థం పర్యాయించిన బదులొంది, ఇది అవమర్ష నంది.

పంచమాంకంలో గరుడునికి జీమూ తవాహనుడు ఆహారమయ్యే సందర్భం లో “రక్తమిదె కారుచుందె పిరాముఖ ముల—” “అత్య దేహార్పణమున—” అని పరికడంలో ఉంది. ఇది నిర్వహణ నంది.

ఈవిధంగా నాగానంద నాటకం ‘పాత్రచిత్రణలో, రసపోషణలో, సన్ని వేశకల్పనలో నాటకలక్షణాలన్నీ కలిగి నర్వలక్షణ సమన్వితమైన నాటకంగా ప్రసిద్ధిచెందింది.

.....

* * *

యం. కామేశ్వర శర్మ

C/o డి. అనంతపద్మనాథశర్మగారు

ఇం నెం : 25-8.5

గుండువారిపేడి

రాజమండ్రి-533101

వైవస్వత్య తత్త్వం - ఒక పరిశీలన

-- డా॥ నవరేంక ప్రకాశరావు

చతుర్వేదసారము :-

దీనిని పాలకురికి సోమనాథుడు రచించాడు. చతుర్వేదాలలో నవరేంక తత్త్వం ప్రకటించబడిన తీరు తెలుసుకును ఈ గ్రంథం తెలుపుతుంది.

'భవుడె దైవంబు భక్తులె వరమపాత్రు, రీప్రసాదంబు మోక్షైకహేతువు' అని ఈకవి ఎలుగెత్తి చాటాడు. 'వీరమాహేశ్వరంబె వన్మార్గమని' పాలకురికి వారి విశ్వాసం.

'అలరు ఋగ్వేదమట "ఏక ఏవరుద్రో వద్వితీయ" నాకూతిగిలి తగయుజుర్యేదంబుదా 'వమస్తే అస్తు రుద్రహాపేత్య' నారూఢి బొగడ విమ్ముగ సామవేదమ్ము 'విశ్వారికోరుద్ర మహర్షి' నారూఢిఁదగిలి యొగినదర్శనవేద 'మూర్త్య బాహవే' రుద్రస్తుకంతి నారూఢిఁదగిలి వరగ రింగమూర్తి బావవక్యందగు... అనవరింగ (28. వ)

అంటూ చతుర్వేదాలు శివుని కీర్తించిన విధానం ప్రకటించాడు ఈకవి.

అంతేకాదు 'రింగ మర్త్య జగత్పర్యం' అని శాస్త్రాంగంలోనూ, 'రింగాకి తం' అయ్యా 'జగద్భరితం' అనాదుషేయములలోనూ, 'ప్రళయాతప్రణేదీపి' తే వరింగ'మని విమలాగమంలోనూ, శివుని కొనియాడడం జరిగింది. అందుకే ఈ గ్రంథం 'శివుడె వరువతిఁబహురీంద్రాదులెల్ల బతువులని తెలియజేకాయి, ఆ కారణంగానే చచ్చివుచ్చెడు వారలు కంఠు సరియే! బ్రహ్మవిష్వాది దేవతల్ అనవరింగ! (వ 18) అని ప్రస్తావించాడు కవి.

నకల భుక్తి ముక్తి ప్రదాయకుడు గురుడు, శివుడు గురుమూర్తి వరసదా శివుడు (వ 47) అనే విషయాన్ని పాలకురికి సర్వత్రా ఖండితంగా తెలియజేకాడు. "అభిహయర్థంబు లోనఁగులింగా ర్చన ప్రతాపమెందరు కూకలు (వ 38) అని ఉచ్యతాడు.

ఇదేనందర్పంలో విఘాతి రుద్రాక్షుల మాహాత్మ్యాన్ని వివరించాడు కవి,

విఘాతి :-

స్నానమాగ్నయ మాచరేత్ -

జవద్యుతాత్రం

తస్మాన తత్త్రి పుంత్రిక -

నాయుపురాణం

సర్వ తీర్థావగాహంబు భూతిస్సానమ్

లైంగ్యము

తపిత తను రూపురా -

తవిష్యత్పురాణం

రుద్రాక్షలు :

మస్తకే వాసి దారయేత్ -

శ్రీ లైంగ్యం

మృణ్మయం దాసి రుద్రాక్షమ్

స్కాందం

కొందరు రింగదారణ మాహాత్మ్యాన్ని తెలిసినా, రింగ బాహ్యులనడాన్ని విమర్శించాడు.

ప్రసాదం :

నవప్రసాదాన్ని గూర్చి ఋగ్వేదం రుద్రకంఠ మేరీ అనీ, యజుర్వేదం తవరుద్రవణితా అనీ సామవేదం అమౌ రేహ్యో అనీ అధర్వణవేదం రుద్రేణాత్త మశ్నంతి అని ప్రకటించాయి.

పాదోదకం :

ఈ గ్రంథం చదివిన అనీ వేదవాక్యాలు ఋతంసత్యం సరస్వత్యం అనీ హెచ్చిస్తుండగా పాఠ్యత

కుపాదోదక బాహ్యంవదం ఎందుకు
అని ప్రశ్నిస్తున్నాడు కవి. అపాదోదకం
కామ్యాభీష్ట సిద్ధి ప్రదాయకమనీ పాప
పాశజలాన్ని వలాపంచలు చేయగలదనీ
తెలుపుతున్నాడు.

కులహీనత :-

అంశ్య కోవాదమోపినా అని శైవ
కాస్త్రాని ప్రకటించడంవల్ల భక్తుడు
అగ్రగణ్యుడనీ, హీనవంశజుడనీ అవ
కూడదు. శ్వవచుడైనా భక్తిపరుడైతే
ఉత్తముడే. కృతులు తేనావంత అని
చెప్పడంవల్ల అధముడైనవాడు కూడా
పూజార్హుడే.

భక్తదర్శనం :

వద్భక్తదర్శనం శంభుదర్శనంగా
తావిస్తే మోక్షవదని లభిస్తుంది.

శివకరుణాకటాక్షం వల్ల అధములు
కూడా విష్ణులవడం గూర్చి వివరిస్తూ
కవి -

‘అదివేళ్యాపుత్రుడయ్య వశ్యుండు,
శివభక్తిచేత విష్ణుడయ్యె
బోయెత కరువున బుట్టినవ్యాసుండు,
శివ

వ్యాదుడై యుండియు వార్మికుడను
ముని, శివ

వజ్రాదా మాతంగుడనెడు చందా
లుండు, శివ

మఱి యదమయోమలన్పుట్టి
సుహిమ నెగడి
పూర్వములు వీడి జగమున
బాజ్యలైరి
శ్రీ మహారేపు కరుణచే శ్రేష్ఠులగుచు
బ్రాహ్మణోత్తములైరి బోధనవరింగ
(ప 110)

అంటాడు పురాణులను ప్రస్తావించి.

ఈ పుస్తకంలో శివుడే అధిక ర్త అనీ,
జపతపాలా, యోగసాధనాలూ మంత్ర
తంత్రాధినియమనమాధినిదులూద్యానాలు
సాంఖ్యయోగ విధానాలు ఎవీకూడ శివ
పూజకు సాటిరావని ప్రకటించబడింది.
అంతేకాదు, కోరి జంగమంబుగొనియాడు
నతడు నన్మార్గుడతడ భక్తి మతియు
యొతుడని (146 ప) తెలుపబడింది.

అదేవిధంగా శివుడు భోగించడాన్ని
గూర్చి వివరిస్తూ -

“తగవగ్ని వాధారముగఁ జేసి యంబుది
తనివార మదకంబు ద్రావునట్లు
తూరుహంబి నని వాధారముగనుజేసి
యింపార వీరు గ్రహింపునట్లు
వారక వత్తి వాధారంబుగాఁజేసి
తనిలి దీనము నెయ్యి ద్రావినట్లు
యాతనా దేహంబు వాధారముగాఁజేసి
యాత్మదాసౌఖ్యంబు లందు నట్లు
నెనగ జంగమమూర్తి వంటింద్రియములు
నట్లు యాధారముగ నేముద్యత్పురక్తి
హరుడు భోగించు భోగంబుల వధరించు
భక్తజన హితార్థంబుగా బసవలింగ
దాసతమమ నోధనములుద్ధతి గ్రహించె

యెలమి మోక్షంబు భక్తులకందజేసి
బీలనోలాడు జంగమలింగములను
బ్రీమసి కలిపివఁ దగుభక్తి బసవలింగ
(148-150 ప)

అని శివరీతిలను నమర్పించాడు, కవి.

శివాచారములు :-

ఎవరైతే శివాచారాలను తప్పకుండా వదు
స్తారో వారికి బహిశా ముష్మికాలు కల్గి
తాయనడాన్ని క్రుకులు భద్రమక్తుతే
అని ప్రకటిస్తున్నాయి. అలాగే అకుర్యా
దౌర్ధ్వ దైహికం అనడం వల్ల పరలోక
విధులు చేయడం విశరాదు. కూర్యాత్
అనడం వల్ల ఆ కార్యక్రమాలు పందగ
లాగా తమలోన చేయాలి. పుత్రాదేర్వి
శేషిత అనడం వల్ల పుత్రాదులపట్లసూత
కం లేదు, దద్యాత్పకు సంకతో అనడం
అతనివల్ల అర్థం అన్యుల కర్వంకాదు.

ఇంకాసూతక గూర్చి తెలుపుతూ -
తొడరి బ్రీహ్మాండ మాత్రం శ్రితకే
సూత కేతధాయన

నెద్ది సూతకంబు
మును ఫండికేశ్వరంబును యథాధారోప
సూతకంబినలేదు
సూతకంబు
చెందదే యెడల మస్యాందంబునందును
సూతకం నహి

యన సూతకంబు
గలదె సూతక సూతకావరణవల్ల యన
కై వనంపాత
నట్టి ప్రియ
బురుసులును శివుభజియింపఁ బోందరెందు
సూతకంబునుచు
బుర్రాణ సూక్తి మ్రోయు
నట్లు నద్భుమివాంఠసి యనగ కుద్ధభక్తి
పుకమిట్టిది యకాదె
దనగలింగ (ప 182)

అని తెలుపుతాడు కవి.

అదేవిధంగా కైవాచారంలో శవ
దహనం కూడదనడాన్ని ప్రకటిస్తూ-

“ప్రాణలింగని శరీరం న దహేత్తన,
దహనంబుఁ జేసిన తప్పునచ్చు.
నిర్మలంక్షిత్యాం వినిషిషేల్లింగిన
మనగ విక్షేపంబి యాదిమతము
దనదుగాల్పంగఁదా జ్ఞానాగ్ని పాకవ్యవహ
నం యథా యనం
బిదినయొడలు

ధరను విక్షేపింపఁదగు జీవమానే
యథాతథా యనెడు
నదంబుఁ గూర్చి
యట్టి కుద్ధ శివాచార రహిత దరిత్ర,
దప్పకుండ నడుచు....(పు 184)
అంటాడు కవి.

‘శ్రీకువలంబు భక్తికిసాటియే అం
టూ మడివాలు మాదయ్య. భక్త్యాలుడు.
సిరియాకుడు. చిలుకొండడు. వీరచోరుడు
మొదలగు భక్తులను ఉదాహరిస్తాడు కవి

శివానుభవ సూత్రవివరమనే
భాగంలో :-

అత్మదాన వ్యక్తమందుఁ బ్రాణము
పుట్టుఁ బ్రాణమునందు నంభవము మన
సుఁమనమున నాగ్వృత్తి, దానిమండి శబ్ద
వ్రవంచము ప్రభవించును. అట్లే అత్మాది
భూతాది యందంగ ముదయించును,
దానియందు ఇంద్రియములు. దాని విష
యములు దానియందు కోర్కెలర్పితము
లగుచు నాలోపనవరోహనాత్మకదోచు
నణగునదియుశిష్యు అత్మయును దదర్శి
తాదుల యందునుద్భవము చెందుచుండు
నని వివరిస్తాడు కవి.

(ప 203)

అదే విధంగా - ఇష్టలింగదులను
గూర్చి వివరిస్తూ-

అరాధ్యదేవు విజాంశమౌళావగర్భమున
నై యిష్టలింగము నృజింప
నక్కపాదాద్యుడా నక్కపాహస్త
గర్భమునఁబ్రసాదదేహము నృజింపఁ
దద్దేశికేంద్రుడత్యక్తుప్రాణ గర్భమున
భ్రాంతివ్రదానము నృజింపఁ

దగ్గుడుమూర్తి న్వతంత్ర ప్రసాదగర్భ
మన కుద్ధప్రసాదము నృజింప
భావలింగంబు ప్రాణంబు ప్రకృతిఁ
గూర్చి. దాని కనమప్రసాదచైతన్య
మొనగి

యట్టివరలింగమూర్తియౌవా ప్రసాదికె
నగగౌరవమొనగిన బవవలింగ
(285 ప)

అంటాడు కవి. అంతేకాక -

అత్మ జాగ్రదవస్థలో స్థూల భూత
నచైతన్య మగును. అదికంతమున
స్వప్నావస్థలో సూక్ష్మభూత చైతన్య
విస్ఫూర్తితో ముందును. సుషూప్తలో
నాతితలమున చైతన్య కూన్య విక్రాంతి
యుండును. అత్మ సర్వావయవావ్యవ
మగుచు తుర్యావస్థలో అట్లు అణగి
యుండును, అవస్థాంతర నిమిత్త జీవిత
కర్మములు తదారంభదేహానంతోగవేళ
నర్పితము జేసి పొందు సుఖాతిశయము
ప్రసాదాత్మకమృదుండును. (ప 208)
ప్రసాది జాగ్రదవస్థలో సర్వేంద్రియ
ములు వివేదించి కర్మవికతులు పొం
దును. స్వప్నావగతము లైతలలైతగా
తదీయోపతోగప్రసక్తిగదలని భూత
సూక్ష్మములచే నాతంతమై యంతర్దేహ
మంగలింపతత్కర్మఫలము నమర్చించి
స్వప్నమున మనప్రసాదిని పొందుదురు.

(వ 207) ఇత్యాదిగా గల విషయాలను
వివరించాడు.

అలాగే -

లింగపితంబగు వంగంబు ప్రాజేం
ద్రీయము మజ్జనము చేసి
యలవరించు
గంధపుష్పాదులు ప్రూణేంద్రియం
బుద్ధి, యెక్కించి దూషణు
లిచ్చునరున
వేత్తేంద్రియంబుద్ధి నీరాజనమిడగ,
రస నేంద్రియం చొగి
రసము లిచ్చు
వాగింద్రియమవిన్ను వర్జించు శ్రోత్రేం
యము లినుపించు
గుణాంకనమలు
వట్ల యిష్టలింగార్చనంబాచరించి.
తమతదీయ ప్రసాదాత్మ
బొత్తిమొంది
యవిశేంద్రియ స్వాదీసాదగు బ్రసాది,
తక్తిని యతేంద్రియం
బుల బసవలింగ (వ 208)

అంటూ లింగార్చన విధానాన్ని.
గురులింగ అంగమా కుంతితోపాస్త్ర
తార్చుడు స్వామిత్వత్వ

నంబందిత తమవు
వహతైక లింగ విష్ణుమహానతఃబాలు

వరు వీరతక్తి నంబంది మనసు
విరచితాను కృతీవరతైక తావననందిల్లు
కరణ నంబంది, బుద్ధి
తాహ్యంతరరాత్రిత గ్రాహ్య ప్రసాద
నంబంద మౌనింద్రియనంబకం
ప్రాణలింగ వ్రమధన నంబందియమరుః
బ్రాణలింగై క్య సుతి
తమాంగాత్మ మధ్య
వర్వనంబందిలింగవ్రసాదియనఃగః

బరును పట్టులనంబంది
బసవలింగ (వ 209)

అంటూ పద్మవ్రలాలగూర్చి
దహన కార్యము దరదర్శనంబుబందురు
తననంబు దర్శనంబు గాదటండ్రు
ఏ భూతమాది యౌ నీ భూమిస్థులక
రీరాదులకును మాతృకయునెద్ది
యట్టి భూతంబున గుట్టుగాదాగుట
కన్నను దహనంబు మిన్నయగునె
కంకరుండన వొప్పు వజ్రకోద్యారకుం
కును సమాధి యధర్మ మగును గాదె
మౌనియెన్నరు మణిముట్టరానివారు
దాకి కాల్యగ కల్యణులై దాది నీటః

గలుపు వారలు మేము కై వుఁమటండుఁ
బల్కెనాడు వ్రసాదురే బసవలింగ.
(వ. 200)

అని దహన కార్యక్రమాన్ని విమర్శిస్తూ
వివరించాడు కవి.

ఈవిధంగా వీరకైవ లక్షణాలను
పాలకునికి పోషకు ఈ గ్రంథంలో వివ
రించాడు సవిస్తరంగా, చతుర్వేద
వ్రమాణంగా.

....—....

డా. నెలెంక వ్రకాళరావు
26-8-14
గంజావారిపేది
కాకినాడ 533001

గురజాడ గేయాలు - మానవతా వాదం

— శ్రీ మల్లిరెడ్డి భీమార్జున్ రెడ్డి

“దేశమును ప్రేమించుచున్నా
మంచి అన్నది పెంచుచున్నా
దేశమంటే పట్టికాదోయ్
దేశమంటే మనుషులోయ్”

మనిషి జీవితానికి సంబంధించినంత
వరకు అతడే కర్త. మనిషి అభివృద్ధి,
ఆనందమే మానవతా వాదం యొక్క
పరమావధి. కుల, మత, వర్గ రహిత
మైన సమాజమే మానవతావాద ముఖ్య
లక్షణం.

మానవతా వాదం నృప్తిలో మానవుల
స్థానం గురించి, వారి ప్రాముఖ్యాన్ని
గురించి, వారి వారి స్వభావం గురించి
చెబుతుంది. ప్రతి మనిషి గౌరవనీ
యుడే ఎవరినీ కించపరచరాదు. ప్రతి
మనిషిలో భిన్నత్వం, ఆత్మాభిమానా
లుంటాయి, వాటిని ఒకరినొకరు గౌర
వించాలే కాని భంగపరచరాదు ఇవి
మానవతావాద లక్షణాలు.

మానవతా వాదం దేశ, కాల, పాత్ర
లను బట్టి మానవ జీవితాన్ని సమీక్షి
స్తుంది. సమాజానికి ఏ సమయంలో ఏది
అవసరమో తెలుసుకుని పాత విచార
లను తొలగి పుచ్చుతూ, కొత్త విచార
లను తయారు చేసుకుంటూ తద్వారామాన

వనంక్షేమానికి తోడ్పడుతుంది. నిరంత
రం నిత్యనూతనంగా సాగిపోయే చైతన్య
దృక్పథం మానవతా వాదం.

శ్రీ మానవేంద్ర నాథ్ రాయ్
(M.N.Roy) అభిప్రాయం ప్రకా
రం మానవతావాదం అనేది కొత్త ఆలో
చన కాదు. అన్ని యుగాల్లో మానవతా
వాదం కనిపిస్తుంది. ఇది అకస్మాత్తుగా
వచ్చింది కాదు. చారిత్రకసందర్భాలుగా
కూడా మానవతా వాదం తలెత్తుతూనే
ఉందని యం.యన్.రాయ్ అభిప్రాయ
పడ్డారు.

యూరప్ లో తలెత్తిన పునరుజ్జీవన
యుగ ప్రభావంవల్ల గురజాడ లో మాన
వతా వాదం మేల్కొన్నదని చెప్పవచ్చు
రకరకాల దృక్పథాలను తనలోనూ, తన
ఆలోచనతోనూ కలుపుకుని తనదైన
ఒక ఆలోచనా దోరణిని రూపొందించు
కున్నారు గురజాడ. అదే ఆయన మాన
వతా వాదం.

గురజాడ తన రచనల ద్వారా సమా
జంలోని కుక్కును, అవివేతిని గురించి
వ్రణలకు తెలియజేసి తద్వారా ప్రజలను
ఆలోచించ జేసారు స్వేచ్ఛ, హేతువు,
ప్రేమ, నీతి, సహనం, సాంఘిక న్యాయం

అహింస, విశ్వమానవ బ్రాతృత్వత్వం
మొదలైన మానవతా విలువలన్నీ గుర
జాడ రచనలలో కనిపిస్తాయి. గీతం,
వ్యాసం, నాటకం, కథ ఏది చెప్పినా గుర
జాడ రచనకు మానవతా వాదమే పువ్వాది
అని చెప్పవచ్చు.

“నర్వేణాః ముఖినోభవంతు” అనేది
మానవతా వాదం ప్రధాన లక్షణం. ఇదే
విషయం గురజాడ రచనలలో కనిపి
స్తుంది. గురజాడ గేయాలలో మానవతా
వాద దృక్పథంతో కనిపించేవి—

‘ముత్యాల సరములు’ లో తోక
చుక్క అవిర్భావం కథావస్తువు. సనా
తుల దృష్టిలో, చాంతసుల దృష్టిలో
తోకచుక్క అరిష్టానికి చిహ్నం. దానినే
గురజాడ సంఘసంస్కరణకు పతాకంగా
ప్రీకరించారు.

పర్ణభేదాలు పోయి, మతం మాసి
పోయి విశ్వమంతా ప్రేమభావంతో
నిండిపోయి ఎసురైత కుటుంబం ఏర్ప
డుతుందని -

‘యెల్లలోకము వొక్కయైతై,
వర్ణభేదము రెల్ల కరై
వేలనెరుగని ప్రేమ దీపధము
వేడుకలు కురియ

మతములన్నియు మాసిపోవును,
జ్ఞాన మొక్కటి నిలిచి వెలుగును
అంత స్వర్గసుఖంబు లన్నవి
యెవని విలసిల్లున్’

అని గురజాడ చెప్పారు. ఇది ఆయన మానవత్వాన్ని, మానవతా వాద దృక్పథాన్ని బాటి చెబుతుంది.

కలిసి మెలిసి తిరిగి, తిన్నంత మాత్రాన కుల మత విభేదాలు నమసి పోవనీ, అవి నమసి పోవాలంటేవారితో బంధుత్వం పెంతుకోవాలనీ చెబుతూ—

‘కలిసి మెనగిన యంత మాత్రానె
కలుగ బోధి యొక మత్యము
మాల మాదిగ కన్నె నెవతెనొ
మరులు కొన రాదో ?’
కులాంతర వివాహాన్ని ఆశించారు.

“దేశభక్తి” గేయానికి పరిధులు లేవని చెప్పవచ్చు. ఉద్యమకాలంలో, ఉద్రేకాలకు దూరంగా, శాంతినిబోధిస్తూ వినిపించిన గేయం గురజాడ ‘దేశభక్తి’ ఇందులో విత్తైక్య దృష్టి కనిపిస్తుంది, కనిపిస్తుంది, దేశాన్ని ప్రేమించడమే మనుషులను ప్రేమించడమని ప్రబోధించారు.

“దేశమును ప్రేమించు మన్నా
మంచి అన్నది పెంతుమన్నా”

అని చాటారు.

మనిషిని మనిషిగా గుర్తించి, సాటి మనిషికి సహాయం చేయాలని, స్వార్థాన్ని విడనాడమని సూచిస్తూ —

‘స్వంత లాభం కొంత మానుకు
బ్రాదుగు బాధికి తోడు వడవోయి’

అని

జాతి, మత, వర్గ రహితంగా ప్రజలంతా కలిసిపోవాలనీ, ప్రేమ ఒక్కటే మానవ జాతివంతటినీ ఏకంచేసే శక్తి అంటూ —

‘చెట్ట పట్టార్ పట్టుకుని
దేశస్థులంతా వడవ వలెనోయి
అన్నదమ్ముల వలెను జాతులు
మతములన్నీ మెలగవలెనోయి :’

విశ్వమానవ సౌభ్రాతృత్వాన్ని కోరారు.

తన స్వార్థానికి కన్న కూతురును బలిచేసిన మూర్ఖుని గురించి, మనిషి లోని మూర్ఖత్వానికి ఆమాయకులు బలి అవుతున్నారనీ, అది ఆమానుషమనీ, అసహాయులు ఆ విధంగా బలికాకూడ దనే తన మానవతా వాద దృక్పథాన్ని “పూర్ణమ్మ” గేయంలో చెప్పారు.

దమ్ముకు ఆశించి పూర్ణమ్మను తండ్రి ముసలి వాడికిచ్చి పెళ్లి చేయడం, ఆ పెళ్లి ఇష్టం లేని పూర్ణమ్మ చనిపోవడం పాఠకునిలో ఆర్థికమే కలిగిస్తుంది. ఆర్థిక, సహానుభూతి అనేవి మానవ త్వపు లక్షణాలు. ఈ గేయం ద్వారా మనిషిలోని స్వార్థాన్ని, కార్య వివాహాలను నిరసించారు.

‘మనిషి’ ద్వారా సమాజంలో మనిషి కున్న స్థానాన్ని, గౌరవాన్ని గుర్తు చేసారు గురజాడ.

“మనిషి చేసిన రాయి రప్పకి
మహిమ కలదని సాగి మొక్కుతు
మనుషులంటే రాయి రప్పలకన్న
కనిష్టం
గాను చూస్తావేల బేలా :”

అని వర్ణించారు.

“దించు లంగరు”లో యుద్ధాన్ని విరసిస్తూ మానవులంతా ఏకమై మమత, మానవత్వాలను తుడిచిపెట్టే యుద్ధాలను అంతమొందిస్తారని —

‘లోకమంతయు ఏకమై
యుద్ధమునె మారణము చేయును’
అంటారు.

‘లవణరాజు కల’లో రాజు మాల కన్యను ప్రేమించి పెళ్లి చేసుకోవడం ఇతి వృత్తం. ప్రేమ ప్రాతిపదికగా వివాహాన్ని జరవడం అన్ని కాలాలకూ ఆదర్శ ప్రాయంగా కనిపిస్తుందని గురజాడ ఆశించారు. ఇది గురజాడ మానవతా వాద దృక్పథానికి అద్దం పడుతుంది.

లవణరాజు, హరిజన యువతుల వివాహానికి ఆ యువతి తండ్రి ఆమోదాన్ని తెలుపుతూ—

“యేలుకొను దొండొరుల, పిరుంకు
మిట్టి వడకుడు; కీడు మూర్ఖున
నాడు కుంగకు; దొరుల మేలుకు
పాట వడుదెపుడున్’ అంటూ

నాగిరెడ్డిగూడెం పాఠశాల
నేరేడు చర్ల జిల్లా వల్లగూడ
508218

ఈయన కాశీయదాశలో రెండవవ్రాసిన వరుణునికి (క్రీ.శ. 1264-1323) నమకాలికుడు. ఈయన పుట్టినది 1261-70 పాఞ్చికం. స్వగ్రామం నంతురు లేక నంతనపురం. ఇది మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలోని నంతపూరు కావచ్చు. కృష్ణమాచార్యులు భక్తి సంకీర్తనలు పాడుకుంటూ, ఘోషమలెన్నో వ్రద ర్పిస్తుండేవాడు. ఈ మహనీయుడు పుట్టింది నంతనపురం నే అయినా, ఎక్కువకాలం సింహాచలంలోనూ, మధ్య కాలం వరంగల్ లోనూ, చివరికి శ్రీరంగంలోనూ జీవయాత్ర సాగించాడు. ఈయన వచనాల్లో ఆంధ్రదేశంలోని ప్రసిద్ధ వైష్ణవవిద్యారాజులన్నీ దర్శించి వట్లుగా పేర్కొన్నాడు. "సింహగిరి వచనములు" అనేపేరుతో అనేక సంకీర్తనల్ని రాసాడు.

కృష్ణమాచార్యుని లభ్యమైన కృతులు, వచన సంకీర్తనములు తులసిమహాత్యము, వృసింహానామాలు, రామనామ కీర్తనలు, రామనామాలు అయినప్పటికి ఈయన చతుర్లక్షవచనాలు రచించినట్లుగా తెలుస్తుంది. కృష్ణమాచార్యుని చూర్ణాఖ్యవదాల్ని చిన తిరుమలయ్య సంకీర్తన లక్షణములలో -

“దర కృష్ణచార్యాదిక

వదకల్పిత వదము కాళ బందచందో

విరహితమై చూర్ణాఖ్యం

బరగున విద్యుక్తనామ తాపిత

మగుచున్.”

అని తెలిపడం జరిగింది. కృష్ణమాచార్యుడు ఆవియత వదములై వ చూర్ణనామ కవచనములు రచించి తరించాడు. ఆంధ్రదేశంలోని వచన రచనకు, భజన సంకీర్తన వద్దకులకు పరమాచార్యుడు, ప్రవితామహానుజు కృష్ణమాచార్యుడే. “ఓం నమో నారాయణాయ” అని, “నమో నమో లక్ష్మీ వల్లభా” అని “అనాధవతి సింహగిరి నరహరీ నమో నమో దయానిధి” అని “మాయతి రామానుజ ముని వరందాతారు కృష్ణకువ్వారస్వామి నరహరీ నమో నమో దయానిధి” అని, పరబ్రహ్మ సింహగిరి నరహరీ నమో నమో దయానిధి” అని మకుటంగా స్వామివారి అనంత నామగుణ కథలకు వచన భావంలో విన్నవం చేసేవాడు. 15, 16 శతాబ్దాల్లో వచ్చిన కాళ్యపాక వారు ఈ కృష్ణమాచార్యులనే మార్గదర్శకుడుగా, కాళబందచందో విరహితమై చూర్ణాఖ్యం బరగునట్టి పదరచనలకు పరికల్పకుడుగా పేర్కొన్నారు. ఈయనవచనములప్రభావం తరువాతి పదరచయితలపై స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. రచన వద్దతిలో, భావము లో, సంప్రదాయములో ఈయన ప్రభావం ఇతర రచయితలపై బాగావుంది, స్తుతి వచనములు రాయడంలో ఈయనకు ఈయనేసాటి, వచనములను రచించి సంకీర్తన వద్దతికి, వైష్ణవ భక్తి ప్రసత్తికి చక్కగా ప్రచారం తెచ్చిన మనత కృష్ణమాచార్యునిదే. అన్నమాచార్యునికి ముందు చెప్పకొదగినవాడు కృష్ణమాచార్యుడే.

“కాళ్యపాక అన్నమాచార్యుడు:-

అన్నమయ్యనందవరవై దిక్ ప్రాహ్మణ వంశంలో జన్మించాడు. ఈ వంశము వాళ్ళు ఋగ్వేదులు. అక్కలామన సూతుగ్రిలు. అన్నమయ్య తరద్వాజ ఋషి వంశంలో జన్మించాడు. ఆ వంశంలో నాల్గవనారాయణ సూరికి, లక్కమాంబకు అన్నమయ్య జన్మించాడు. ఈయనకు అన్నమయ్య, అన్నమయ్యంగారు, అన్నయ్యగురు అన్నయార్య కోనేటి అన్నమయ్యంగారు మొదలైన పేర్లు వున్నాయి. కాళ్యపాకవారి సంకీర్తనపు రాగిరేకుల్లో ప్రారంభంలో ఇలా రాసి వుంది.

‘స్వస్తి శ్రీ జయభ్యుదయ శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౪౬ (1346) అగునేటి క్రొది సంవత్సరమందు కాళ్యపాక అన్నమాచార్యులు అవతరించిన పదారుయ్యేడ్లకు తిరువేంగళ నాదుందు ప్రత్యక్షమైతేను అది మొదలుగాను శాలివాహన శకపురుషంబులు ౧౪౨౪ (424) అగునేటి దుందుల సంవత్సర పాల్గుణ బహుళ ౧౨ (12) విరుచాన తిరువేంగళ నాదుని మీదను మీదను అంకితముగాను కాళ్యపాక అన్నమాచార్యులు విన్నవముచేసిన కృంగార కీర్తనములు.’

ఇందులో వాక్యవిరూప వైఖరినిబట్టి అన్నమయ్య పుట్టింది క్రొది (క్రీ.శ. 1424) అని చెప్పవచ్చు. చిన్నతనంలోనే అన్నమయ్య తల్లిదండ్రులు, అన్నావధి

నలు చెప్పినవనులు చేస్తూండేవాడు. ఒకరోజు వాళ్లు వరువులకి పేత తెమ్మని వంపించడం, అన్నమయ్య చేతి పేలు కోసుకోవడం, దానితో విసుగుచెంది 'ఎన్నటి దుట్టంబులిటువంటి వారలెన్నటి బందుండ నేనువారలకు' అని అలోచించి వేంకటేశ్వరుని కొంవాలనే తలంపుతో తిరువతికి బయలుదేరాడు. తిరువతి పొలి పేరల్లో తాళ్ళపాక గంగమ్మను దర్శించడం మోతుళ్ళ ముడుపుపద్దతి చెప్పుల తాళ్ళతో నడచి వెళ్ళడం, అలసిపోయి రాతిమీద పడుకోవడం అప్పుడు అలి వేలు మంగ ప్రత్యక్షమై అన్నమయ్య అలపుతీర్చి అదృశ్యమవడం జరిగింది. అప్పుడు అన్నమయ్య అలివేలు మంగ ఇచ్చిన ప్రసాదాన్ని తిని సరససాహిత్య పారీణుడై అలివేలు మంగపై అకు పుగా నంకీర్తనలు జేయడం అక్కడి వాళ్ళందరికీ అశ్చర్యాన్ని కలిగించాయి. వేంకటేశుడు అన్నమయ్య భక్తికిమెచ్చి హరిసరాయణ చిత్తుడైన విష్ణుముని కలలో కనిపించి అన్నమయ్య గురించి చెప్పడం, శ్రీనివాసుని ఆదేశానుసారం విష్ణుముని అన్నమయ్యను శంఖచక్రం కితునిచేసి, వంచనంస్కారములుగావించి శరణాగతి దర్శాన్ని బోధించి వైష్ణవునిగా చేసాడు. అన్నమయ్యతల్లి వెతుక్కుంటూతిరుమలకివచ్చి, అన్నమయ్యను ఇంటికి తీసుకుపోయి తిరుమలమ్మ, అక్కలమ్మ అనే ఇద్దరితో వివాహం చేసింది. తిరుమలమ్మ వలన వరసింహకవి. అక్కలమ్మ వలన పెదతిరుమలాచార్యుడు, నరసమ్మ, తిరుమలమ్మలు జన్మించారు.

అన్నమయ్య శతగోపమువిడిగ్గరవకం వేదాంత వశవం గావించాడు. వేంటే కుని మీద వదరవనగావిస్తూ ప్రసిద్ధికి క్కాడు. ఒకసారి సాకువవరసింగ రాయలు అన్నమయ్యను శ్రీనివాసుని మీద వదములను పోలివ వదములు తన పై పాడమని కోరడం, దానికి అన్నమయ్య తిరస్కరించడం, అప్పుడు అన్నమయ్య ప్రహ్లాదునిలా -

అకటి వేళం నలపై న వేళం
దేకువ హరినామమె దిక్కుమఱిలేడు.
- అని కీర్తనచేయగా నంకెలయ్యాడి వడ్డాయి; అప్పుడు నరసింగరాయు ధయ పడి అవరాధి వసరాని వన్నమాచార్య కృపజూడు కృపజూడు కృపజూడకట్టా.
అని దీనుడై అన్నమయ్యను మ్రొక్కాడు. ఆ తరువాత అన్నమయ్య వేంకటేశునికి కృంగార మంజరిని సమర్పించాడు. పుల్లమామిడిని తియ్యమామిడిగా మార్చడం, నిరుపేద వివాహంకు, డబ్బు సమకూర్చడం వంటి మహిమల్ని అన్నమయ్య చేసాడు.

అన్నమయ్య 32 వేల నంకీర్తనల్ని రచించాడు. ఇవి కృంగార, అధ్యాత్మ నంకీర్తనలు. అన్నమయ్యకు నంకీర్తనా చామ్యుడని. పదకవితా 'పితామహుడని విరుదులన్నాయి. ఈయన తెలుగు నంకీర్తన లేకుండావంస్కృతంలోకూడావం కీర్తనలురాసి వేంకటేశునికి అంకితం చేసాడు. అన్నమయ్య తానవదులవాడు కలో పున్న తానవదగేయరీతుల్ని తన

నంకీర్తనల్లో వువయోగించుకున్నాడు. వాటిలో తాతరలు చందమామవదాలు. తుమ్మెదవదాలు. లాలి, మువ్వి, గొబ్బి, ఉయ్యాల, లాల, తోల, కోతన, మంగళవదాలు, ఛాంగుతకాలు, తందనాలు వెన్నెలవదాలు వువయోగించుకున్నాడు.

అన్నమయ్య అద్వితీయ ప్రతిభాకారి, ఋషికల్పడు. పదంయొక్క అనంత రూపాల్ని తన రచనల్లో ప్రదర్శించాడు. నంవాద గీతాలు అన్నమయ్య కీర్తనల్లో కొల్లలు. అన్నమయ్య కృంగార, పైరా గ్యాలని నమానస్థాయిలో ఆరాధించాడు. తన తర్వాతి పదకర్తలకి కీర్తనకర్తలకి మార్గదర్శి అయ్యాడు అన్నమయ్య. నవ విధ భక్తిరీతుల్ని తనవనల్లో వర్ణించి, తనభక్తి ప్రవృత్తుల్ని గాటకున్న భక్త గ్రేనరుడు అన్నమయ్య భగవంతుని చేరడానికి భక్తిప్రవాహమని అన్నమయ్య విశ్వాసం అన్నమయ్య మధురభక్తిలో శ్రీనివాసుడు నాయకుడు అన్నమయ్య నాయక. నాయక తానై శ్రీనివాసుని ప్రియునిగా రాని చి. కృంగారరీలావిలా నములను భావించి తన్మూలముగ మధుర భక్తిని ప్రకటించాడు. అన్నమయ్య నాయకగా చెలికత్తెను బోధిస్తూ -

తాడుకాణ పేసుకుంటే తానే నేను
యీతినే నవ్వేగా నీయింటికి రమ్మనవే
చెక్కులివె చెమరించె చిత్తమెల్లా
జిగురించె
కుక్కినట్లు కోరికలు కొనసాగెను
తొక్కినాడు నాపాదము తొలుతే
నందదిలోన

యశ్చైవ పరాశక్తిని వింతికి
రక్తుకే

పై విధంగా అన్నమయ్య పదకవిత
లోని కత్తిని వివరించబడు.

‘తాళ్ళపాక పెద తిరుమలా
చార్యులు :-

అన్నమయ్య చిన్నతరగ అక్కరి
మ్మకు పెదతిరుమలాచార్యుడు జన్మించాడు. ఇతనికి వరసమ్మ. తిరుమలమ్మ అనే ఇద్దరు చెల్లెళ్ళున్నాడు. ఇతని జననం క్రీ.శ. 1468-70 ప్రాంతం. ఈయన సుమారు 97 వయసు జీవించి శ్రీకృష్ణ దేవరాయ, అచ్యుతరాయాదుల పరిపాలనలను చూసాడు. ఈయన కృంగర సంకీర్తనలు, అద్యాత్మ సంకీర్తనలు రాసి తండ్రిమార్గాన్నే అనుసరించాడు. ఈయన ‘వేంకటేశ్వర పదనములు’ అనే పదన మాలికాగీతాల్ని, చక్కవాళ మంజరి, మదర్శనరగడ, వేంకటేశ్వరోదాహరణం, భగవద్గీతా తెలుగువచనం మొదలైన మధురకవితలు రచించాడు. అన్నమయ్య తర్వాత పదసాహిత్యాన్ని చక్కగా పాలించిన మనక పెదతిరుమలయ్యదే. ఈయన సంకీర్తన లాండాగారము నొకదానిని వెంకటాద్రి తాళ్ళపాక వారి సాహిత్యపంథికొక చక్కని వ్యవస్థ వేర్పరిచాడు.

సింహగిరి వరకూరివడనాలనేపేరుతో తాళగంది పదక గీతాల్ని రాసిన కృష్ణ మాచార్యులు, అన్నమయ్య. పెదతిరుమ

లయ్య తమనంకిర్తనలద్వారా అంద్ర పేదాంత కర్తలని, వంశమాగమసార్య లొమలని అబ్బించుకున్నారు. పెదతిరుమలయ్యకు శ్రీ మద్వేద మార్గప్రతిష్ఠాన నాచార్య, శ్రీరామానుజ సిద్ధాంత స్థాపనాచార్య, వేదాంతాచార్య, కవికార్మిక కేవలి కరణాగత వజ్రసంజీవ మొదలైన విరుదులున్నాయి. పెదతిరుమలయ్యకు ఉపదేశ గురువైన కందాక అప్పలాచార్యులే తెనాలిరామకృష్ణ కవికి కూడా బైష్ణవ మిచ్చిన గురువు.

అన్నమయ్య రచనల్లో పురాణయుగపు సారశ్యము, సౌకుమార్యం, దేశవలుకులకుల తీయదనం కన్పిస్తాయి. పెదతిరుమలయ్య వట్టమ్మని ప్రబంధ యుగంలో రాయలకు సమకాలికుడైనవాడు. అందుకే ఆయన కవిశాకవ్యకముక్తపదగ్రస్తములు యమకాలు మొదలైన కట్టాలంకారాల సౌన్నుల్ని ధరించి ప్రౌఢికనంతో రామరాజరూపడాదిప్రౌఢ ప్రబంధకవుల కవిశామందరిని తలపింపజేసింది. పెద తిరుమలయ్య పదములు భావుకత, చమత్కారము కల్గిన అత్యంత మనోజ్ఞములు.

‘తాళ్ళపాక చిన తిరుమలా
చార్యుడు’ :-

ఈయన పెదతిరుమలయ్యకు పెద్దకుమారుడు. తాళ్ళపాక పదకవిత్రయములో చివరివాడు. తల్లి తిరుమలాంబ ఈయన చాతుర అష్టాశాసనకర్త. ఈయనకు అన్నమయ్య ఉపనయనం

చేసాడు. ఈయన మహావిద్వాంసుడు. ఈయన తండ్రి తాళవలెనే కృంగరా త్యాత్మ జీవకీర్తనల్ని రాసాడు. ఈయన వంశీర్తన లక్షణమును రచించాడు. “బద్ధ తాపా దండకము” ఇతని కృతి.

చినతిరుమలయ్య తనకీర్తనల్లో తాళగలైన అన్నమయ్యను తక్కికర్తలతో కీర్తించాడు. ఈయనకి గురుతక్కి అపారంగావుంది. భగవద్భక్తిని కోల్పోయి లౌకిక ప్రాథవానికి ప్రభువుల పెంబంది ప్రాకులాడే దైన్యాన్ని గర్వించాడు. ఈయన వేంకటేశునికి దిగువతిరుపతి లోని వేల్పులక్కుడా చాలాకైంకర్యాలు గావించాడు. క్రీ.శ. 1504లో తమఅగ్రహార మైవమంగాపురంలో కళ్యాణవేంకటేశ్వరదేవాలయశీర్షోద్ధరణముగావించాడు. కాననాదారాల్నిబట్టి కీర్తనల్నిబట్టి ఈయన మతప్రచారానికి, సంకీర్తన ప్రచారానికి చిత్తుడు, అనంతపురం, కడప, ఓడూరు, నెల్లూరు, గుంటూరు మొదలైన మండలాల్లో సంచారంచేసాడు. మంగళగిరి దేవాలయంలో ఈయన సంకీర్తన అరుకప్పాడున కేర్పాటు గావించాడు. ఈయన క్రీ.శ. 1582 వరకు జీవించాడు.

‘క్షేత్రీయ్య’ :-

అన్నమయ్య తర్వాత అన్నమయ్యంకటి వాగ్గేయకారుడు. పదకవితా చక్కవర్తి క్షేత్రీయ్య. పదకవితాపితృమూడు అన్నమయ్య అయితే పదకవితా చక్కవర్తి క్షేత్రీయ్య. క్షేత్రీయ్య తనపదాల్లో సంగీత సాహిత్యాలకి సమప్రాధాన్యత

శ్రీమతీ మమకారము

ఇట్లుచేసిగాక మరల మరల జోడించి తెలుగులో వదలివేయబడిన పాత్రానంత్రం తెచ్చాడు. క్షేత్రయ్య మూర్తినామం వర దయ్య అనేక పుణ్యక్షేత్రాల్ని దర్శించి దం వల్ల క్షేత్రయ్య అయ్యాడు. ఈయన వివాసం మొత్తం అక్కడ నెలపిన మువ్వ గోపాలస్వామిపై భక్తితో. శృంగార రసభావాలతో రచించిన పదాలే 'మువ్వ గోపాల పదములు.'

మొదట పరమ శృంగారి అయి ఆ తర్వాత 'మమరభక్తి పరకంబుదైన క్షేత్రయ్య 1500 పాఠంతో జన్మించి 1875 వరకు జీవించాడు క్షేత్రయ్య తన పదాల్లో సంగీతసాహిత్యాన్ని సమ్మేళనం చేసి, అతినయము జోడించి, శత్రువు వాగ్దేయకారుడుగా సమున్నత స్థానాన్ని అక్రమించాడు క్షేత్రయ్యపదాల్లో కల్ప నానైపుణ్యం. చమత్కారం రసజ్ఞహృద యైక వేద్యం. క్షేత్రయ్య అన్నివిధాల మనోజ్ఞమైన పదరచనలో ప్రతిభా సంపన్నతను. నైపుణ్యాన్ని చూపించగల దిట్ట. అందుకు 'మగువ తన కేళికామం దిరము వెడలెన్' అనే పదాన్ని గ్రహించ వచ్చు ఈపదాన్ని క్షేత్రయ్య మదుర భక్తిభావనతో అభివర్ణించాడు. పర్వవా నైదగ్యమునకు 'ఎంత చక్కనివాడే నాసామి వీడెంత చక్కనివాడే' అనే పదాన్ని గ్రహించవచ్చు. సున్నితభావా ల్ని ప్రకటించడంలో క్షేత్రయ్య అందే వేసినచేయి. దీనికి విరహాత్కంఠిత అయిన నాయక 'తలపు వానిమీద నాయె తలవాకిలెయిల్లాయె' అనేపదాన్ని గ్రహించ వచ్చు. క్రింది పదం క్షేత్రయ్య

మదురభక్తి విరహానందమై ఒప్పాడు తుంది -

"శ్రీవతి మమకారికినే నోవరేక
నినువేదితే
కోపాలా : మువ్వగోపాలా
ఏ పొద్దు దానింటిలోనే కాపై యుంది
నీ పరన న
ల్లాపాలా : మువ్వగోపాలా"

క్షేత్రయ్య వాయక ఆయి పరమ మతనా పరమాత్ముడే నని స్పష్టం చేస్తూ న్నాదీ క్రింది పదంలో -

"ఇంత తెలిసియుండి యాగుణమేలరా పంతమా : మువ్వగోపాల : నానామిగ"

క్షేత్రయ్య మదురభక్తి పరవళుడు. అంత్రదేశమే కాకుండా దక్షిణదేశమంతా తిరిగి పదరచనచేశాడు క్షేత్రయ్య.

'రామదాసు' (కంచర్లగోపన్న):-

రామదాసు అంత్రదేశంలోనేగాకుండా తారతదేశమంతలా ప్రసిద్ధికిక్కిరిసెరమ భక్తాగ్రేసరుడు వాగ్దేయకారుడు. ఈయన భద్రాచల రామదాసని పేరుపొందాడు. కామాంబా. లింగనమంతులు ఇతనికల్ల దందులు. తెంగాజాలోని వేంకండ వల్ల ఇతని స్వగ్రామం, ఇతనికి నైష్ఠవ మిచ్చిన గురువు రఘునాథభట్టాచార్యులు. ఈయన 1820 లో జన్మించి 1880 వరకు జీవించాడు. ఈయన 1850 లో భద్రాచలం తనమల్లారయ్యాడు. మహా

భక్తుడు భగవదీశ్వరభజనయత. పేదలంతా ఆయన కబీరుదాసు ఇతని గురువు. రామదాసు తనసీల్దాడుగావుండి వత్సా రు నైకాన్ని భద్రాద్రి రామదాసి క్షేత్రయ్యం చేయించివందుకు నవాబు అగ్రహారానికి గురై కారాగారానికి అనుభవము. శ్రీరామవి అర్చితో పేరుకొంటూ అనేక కీర్తనల్ని రాసాడు.

ఈయన చిన్నప్పుడే సంస్కృతాభిజ్ఞుడై పాండిత్యం సంపాదించాడు. శ్రీ మంత్రాళ జగన్నాథరావుగారు. క్షేత్రయ్య రహితంగా పేకరించిన రామదాసుకీర్తనల్ని సంగీతవాదక అకాదమీ ప్రకటించి రామదాసు కీర్తనల్ని విలంబితం ముదావహం ప్రసిద్ధమైన రామదాసు కీర్తనలు -

'తారక మంత్రము కోరినదారికెను'
"తక్కువేమి మనకు"
'వలుకే బంగారమాయె"
'ఏ తిరుగనను దయదూరెకతో'

మొదలైనవి ముఖారు 20 వాక్యాలు పున్నాయి. రామదాసు కీర్తనలలో వాక్యాల నైపుణ్యమునన్ని భక్తి. అర్చి, మోక్ష, భక్తి వేదన, కరణాగతి మొదలైన వాటికి ప్రాధాన్యం. "నను బ్రోవమని వెళ్ళునే సీతమ్మకల్లి" ఇది రామదాసు మొదటి అర్చిని చక్కగా స్పష్టీకరిస్తుంది. ఈయన రచనలయ రచనలు "మూచివాని ముఖా బోడునా ఓ గోపాలకృష్ణా" అనే కీర్తనలు స్వీకరించవచ్చు. నవవిధ భక్తి

తెలుగు సామెతలు - సమాజచిత్రణ

— శ్రీ మేడపాటి బాపిరెడ్డి

పదునైన బావల్ని పదునైన మాటల్లో చెప్పడం సామెతలక్షణం. స్వానుభవంతో, సామూహిక అనుభవంతోపరులకు బోధించుది కొరకు ముందుతరాలకు నేర్పుటకు ఏర్పడినవే సామెతలు. అవి చెప్పవచ్చు. సమాజంయొక్క కొన్ని శతబ్దాల అనుభవాన్ని, మానసికపురోగతిని, బాపనా బాపి తెలియజేస్తాయి సామెతలు. తరతరాలుగా మానవుడు సాధించిన అభివృద్ధిని కోర్కీకరించి, ముప్పికినంపుంతో గల నందిండాన్ని సామాజిక శాస్త్రం తెలియజేస్తుండగా వాటికి సంఘచైతన్యం వకుగల నందిండాన్ని సామెతలు తెలియజేస్తున్నాయి. మనిషి జీవనపథంలో అనుసరించ వలసిన పద్ధతులు, వియమాలు, ధర్మాలు. అన్నీ సామెతల్లో విక్షిప్తమై ఉంటాయి.

=====

చిరస్మరణీయులు. వారు వారి కవిత్వము అజరామరములు. అందుకే వీళ్లు పద సాహిత్యంలో రాజులు.

.....

ఎం. శ్రీనివాసపింగ్ ఎం.ఎ.,
సాహిత్యపీఠం - బొమ్మారు
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
రాజమండ్రి-533134

సామెతలు ఒక వ్యక్తికే పరిమితం కాక, అందరికీ సంబంధించి సమాజంలోని ప్రత్యేక ఆచారవ్యవహారములను, వ్యక్తి ధర్మాలను, మతవిశ్వాసాలను, వైర్ధ్యము ధర్మాలను, వినోదాలను, విలాసాలను, సంస్కారాలను మొదలైన వాటి నెన్నిటిలో తెలియ జేస్తున్నాయి.

విషయాన్ని అలంకారికంగా గూడార్థ ద్యోతకంగా చెప్పడం సామెత లక్షణం. సామెతలలోని బాప సాంకేతికంగా, ఉంటుంది. సామెతల్లో రూపకం, ఉపమ, దృష్టాంతం. ఎక్కువగా కవిపిస్తాయి. న్యాయోక్తి కూడా కొన్నిసార్లు కవిపిస్తుంది.

సంక్షిప్తమైన వివేకయతమైన. తీక్షణమైన. సంప్రదాయకమైన. జనప్రియమైన అనుభవ మూలమైన అభివ్యక్తి సామెత అని నిర్వచించవచ్చు. కుటుంబ జీవనం :-

‘అత్తరేని కోడలు తమ్మురాలు, కోడలు రేని అత్త గుణవంతురాలు’

అనే సామెతలో కుటుంబంలో అత్తా కోడళ్ళమధ్య భేదాభిప్రాయాలు ఉండుట సహజమని అందుకే అత్తరేని కోడలు ఏ గొడవ లేక తమ్మురాలు అనిపించు కొంటుంది, అని అలాగే కోడలులేక పోతే అత్త గుణవంతురాలు అనిపించు

కొంటుంది అని కుటుంబ వ్యవస్థలో జరిగే సంఘటనలు ఇలాంటి సామెతలలో కవిపిస్తాయి.

‘అత్తపై నున్న కోపము దుత్తపై చూపినట్లు’

అత్త పేరు పెట్టి కూతురును

కుంపల్లో వేపిందట”

ఒకపైన ఉన్న కోపము మరొకరిపై చూపుతారు. పెద్దదైన అత్తగారిని ఎదిరించలేక ఆ కోపము కూతురుపై చూపగా ఎన్ని అనర్థాలు కలుగుతాయో ఈ సామెతలలో తెలియజేయబడింది.

‘కోడలు కొడుకును కంటానంటే

అత్తైదుకు వద్దంటుంది’

అనే సామెతలో కోడలి తేమాన్ని కోరి, కోడలికి సహాయపడే అత్తలు కూడా ఉంటారని వంశాభివృద్ధికొరకు వివాహ వ్యవస్థ ఏర్పడిందనే సంప్రదాయం ఈ సామెతలో స్ఫురిస్తుంది.

అడ్డాలవాడు బిడ్డలుగాని,

గడ్డాలవాడు బిడ్డలా’

ఈ సామెతలో కొడుకులుగాని, కూతుళ్ళగాని తల్లిదండ్రులను వృద్ధాప్యంలో సరిగా చూడనప్పుడు వారు చెందే బాధ, ఆవేదన కవిపిస్తాయి.

‘తల్లిని నమ్మిన వాడు, ధడజిని

నమ్మినవాడు చెడడు’

‘తల్లి చస్తే నాక చచ్చినట్లు,

తండ్రి చస్తే కళ్ళుపోయినట్లు’

అనే సామెతలు కుటుంబంలో తల్లిదండ్రుల ప్రాముఖ్యాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి. వారు చెప్పినట్లు నడుచుకుంటూ వారిని సత్తోష పెట్టాలిగాని. బాధ

తనకు తనకింతవలె మనోహరంగా అరి
తనకు తనకింతవలె రామదాసు.

సారంగపాణి -

సారంగపాణి క్షేత్రాని - రేటి
నంస్థానంకో - పోడిని
వార్గేయరాధాడు. ఈయన
సమస్త సమస్త లోని పాస్తేరులో
పాస్తేరుగి. తర్వాత కార్తేటిసగరిగిరి.
అస్థానంలో ప్రియమైన. ఈయన
విద్యాంసుగ, విద్యాధి. రిగి.
అగ్రేయకారుడుగా ప్రసిద్ధియెక్కా.

ఈయన 1680 ప్రాంతంలో జన్మించి
1710 వరకు జీవించాడు. ఈయన సం
స్కృతాంధ్రీభాషా విజ్ఞుడు. సారంగ
పాణి పదాని ఇప్పటికి లభించినవి 201
అన్నియులతో అంధమైన తెలుగువద
తవిత క్షేత్రయ్యతో ఒక్కరూపంపొంది
సారంగపాణితో విస్తృతి పొందింది
క్షేత్రయ్యలాగే సారంగపాణి తనపద
లలో సంగీతసాహిత్యంకు ముపాదా
య్యమయ్యకమేగాక. ఆధీనయం జోడిం
చాడు. చివరిదశలో రాజాశ్రయాన్ని
కోల్పోయి నిరుపేదతనంకో క్షేత్రయ్య
లాగా సారంగపాణి అర్హతలపడ్డాడు.
సారంగపాణి పదాని మనోహరమనవితా
కల్యమంది. పదప్రయోగం సారంగ
పాణి నమర్చుకు తెలుగుదామై సారంగ
పాణి తనకు అంతర పుండసదానికి.

సారంగపాణి సామిసంమనవే.
సారంగపాణి సామనవిగై
సారంగపాణి పేణుగోవాని
అనే దానిని గ్రహించవచ్చు. సారంగ

పాణి పదాల్లో స్పష్టమైన తనానికి -

‘వదతి నే చివరేణుగో - పారమాను
తనదన వీవికను. దాని చితమాను
పంతమున అలుగుక్కు పవదిక్కు
పోకమాను
యి తిన్నేన సుమీ తుతమాను

ఇది వేట్లపేట్లపొయవచి న్న
సొలచి పదాని శృంగారపదానిలో ప్రి
పురుషవిరహాన్ని సారంగపాణి చక్కగ
చిత్రించాడు. సారంగపాణిపదాలు శబ్దా
లంతారడితము.

‘త్యాగయ్య’ -

త్యాగయ్య 1787 లో పీతమ్మ, రామ
బ్రహ్మయ్యలకు జన్మించాడు. క్లెయర్
దిరి. రామదాసామిల క్లెయర్ పాడుకు
నేటి. సంగీతం త్యాగయ్యకు ఇగ్గుల
తో అద్భుత త్యాగయ్యకు 18 ఏ పట
వివాహమయ్యెను తర్వాత తండ్రి భార్య
మరణించారు. తొలిభార్యచెల్లెలు కను
లాంబి త్యాగయ్యకు మరల వివాహం
జరిగింది త్యాగయ్య నిత్యకామ సంగీత
నమే ఆడుచేవాడు. ఆయన క్లెయర్
ము దిక్కుల వాగ్గయ్యలకుగా
వ్యాపించి, ఈయన రాజాశ్రయాన్ని
సత్కారాన్ని తి స్కరించాడు త్యాగ
య్య తిరువొత్తి మారు, రో నాడు, నాగి
లాపురము, తిరుపతి, కంచి వాలాజా
పేట, శ్రీరంగం ఘటిరాచలంయిగ్గుల
పట్టణాల్లోను దర్శించి ఆయాదేవాల
ఉపముద్రతోటి అనేకకృతులురచించాడు

త్యాగయ్యకృతులకు “త్యాగయ్యకృత
విషయ” అను ప్రసిద్ధికలిగింది, ఈయన
2400 క్రితినలు రచించాడు. అయిన
ఈనాడు సుమారు 80 కృతులు మాత్రమే
సంగీత స్వరంతో ప్రచురితమైనవి.
వి. త్యాగయ్య “ప. చిత్రికృతయము”
“నానాచరిత్రము”. సీతాదామవిజయము
అనే మూడు సంగీతరూపాన్నిరాసాడు.
ఇవి స్మృతికాటి.

1847 నాచుక్కులలో త్యాగయ్య
పిద్దిపొందాడు న్నవ ప్రబోధితుల
దివ్యదా మచేయిచిన న సెల గురి
చాడు త్యాగయ్య త్యాగయ్యలకు
మామయ్యలకు తప్ప కే ప్రాంతం.
అందులో సంగీత కే అర్హం పాదా
శ్లోక త్యాగయ్య లానితో
నలుగులకు ముగించు ముగించి,
శోభన మంగిళ ముగించు ముగించి
లీన దానిగేమ దాని ఆయన
పున్నా.

భగవంతుని దాని క్రియలను
జోవామయన మరలలు లామయన
పించి ఉపాసించి ముగించు ముగించి
దర్శనయ్యలకు అర్హియ్యలకు
పైరగ్య విషయం కూడా పాదా
లదే పోయింది. పాదాని క్రి
ప్రపత్తుల కొనిమాది గియన మనన
లకు క్రియాన్ని మాన వారంద
కపుడు. భగవంతుని పాదసేవయే
మన అచరి చి దిది చిన పవిత్రము

పెట్టరాదు అనే షీటిని కూడా తెలియ జేస్తుంది. పెద్దవాళ్లు ఏ విషయం చెప్పినా అనుభవంతో చెబుతారు కనుక వారి మాటవింటే చెడిపోవడం జరగదు అని ఈ సామెత ద్వారా తెలుస్తుంది

'తమ్ముడు తనవాడైనా ధర్మము సరిగా చెప్పవలె

అన్నదమ్ములు ఎంత కంటి మెరిసి ఉన్నా వ్యాయ నిర్ణయంలో మాత్రం నిష్పక్షపాతంగా ఉండాలి అని వారి కర్తవ్యాన్ని ఈ సామెత బోధిస్తుంది.

చదువు - సంస్కారము:-

'సంస్కారము లేని చదువు కాయ గాయని చెట్టువంటిది'

ఇందులో సంస్కారము లేకుండా ఎంత చదివినా పలము కాయని చెట్టువలె వ్యర్థమని సంస్కార ప్రాముఖ్యాన్ని తెలుపుతుంది.

'అల్ప విద్వాంసుడాక్షేపణకు పెద్ద'

పాండిత్యం తక్కువగా ఉన్న విద్వాంసుడే ఎదుటివారి పాండిత్యాన్ని అక్షేపించేందుకు ముందుంటాడని అటువంటి వారిని వట్టిండుకోకూడదని ఈ సామెత సరోక్షంగా చెబుతుంది.

పంటలకు సంబంధించినవి :-

'మమలో ఉరిమితే మదురు మీద

కట్టయినా పండును'

'మమలో మానెడు, పుట్టిలో పుట్టెడు'

'అనూరాధలో అడిగినంత పంట'

ఇటువంటి సామెతలు వ్యవసాయదా

రులకు కార్తెలపై ఉన్న నమ్మకాన్ని విశ్వాసాన్ని ఏ కాలంలో ఏవి పంటలు వేయాలో మొదలైన విషయాలు తెలియ జేస్తున్నాయి.

'కుమ్మరి లేకుండా కుండపుట్టునా',

'నిప్పులేకుండా పొగరాదు'

ఇందులో కుమ్మరి లేకపోతే నిత్యము అవసరమయిన కుండలు తయారుకావని అందువల్ల వృత్తులు చాలాముఖ్యమైనవని ఎవరి వృత్తివారు చేయవలెనో వృత్తి ధర్మం తెలియజేస్తుంది.

'వైద్యుడు రోగములుకోరు.

వైకుళుడు కరువుకోరు'

వైద్యుడు ఇతరులకు రోగాలరావాలని, వైకుళుడు కరువురావాలని కోరుకుంటారు. ఈవిధంగా వృత్తులలో లాభార్జనను ఆశించే వారి గురించి తెలియజేసే సామెత ఇది

మతవిశ్వాసాలు :-

'చెప్పేవి శ్రీరంగనీతులు చొచ్చేవి

సానికొంపలు'

సమాజంలో కొందరు నీతులు చెబుతూ చాటున తప్పుడు పనులు చేస్తుంటారని, ప్రజలను నమ్మించి మోసం చేసే వారు కూడా ఉంటారని ఈ సామెత తెలియజేస్తుంది.

నీతి-సం దేశం :-

'మమ్మలేవివాదు కోరికంటే మీడు'

ఇందులో మనిషికి నీతిలేకపోతే

అతడు అల్లరి జంతువైన కోరికంటే

మూర్ఖుడు అని ఈ సామెత బోధిస్తుంది.

తాపిని తన్నేవాడుంటే వాడికల

దన్నేవాడొకడు

ఈగను కప్ప మింగితే కప్పను

పాము మింగును

సమాజంలో ఒకరిని మించి మరొకరుంటారని అహంకారంతో తనే గొప్ప అనుకొనే వారిని గురించి, వారి అజ్ఞానాన్ని గురించే ఈ సామెతలలో చెప్పబడింది.

వ్యాయువు ఊరిలో ఆడు

మగలకే రంకు

ఎంతమంచి వ్యక్తులైనా, తనదట్టా ఉన్న సమాజం మంచిదైన ఎవరి గౌరవం లభిస్తుంది. కానీ దుర్మూ ఉన్నవ్యక్తులు, సమాజం మంచిది కాకపోతే వారిని చెడ్డగా ప్రచారం చేస్తుందని దీని ద్వారా తెలుస్తుంది.

యీ విధంగా సామెతలలో సమాజ పరిస్థితులు చిత్రింపబడటమేకాక సమాజానికి అవసరమైన షీటిఉపదేశాలు ఉంటాయి. కావున సామెతలలో మానవున్ని సాంఘికత అంటే మనసమాజమే కనిపిస్తుందని బద్ధితంగా చెప్పవచ్చు.

.....

* * *

మేదపాటి బాపిరెడ్డి

S/oపుప్పరెడ్డి

కవిటం 534338

పోడూరు మండలం

పశ్చిమగోదావరి

